

HUMANISTEN

HUMANISTERNAS MEDLEMSTIDNING

ÅRGÅNG 27 AUGUSTI 2026 NR 2

TEMA
POLTIK

VAL TILL RIKSDAGEN
Moderaterna

VAL TILL RIKSDAGEN
 Sverigedemokraterna
Trygghet & Tradition

VAL TILL RIKSDAGEN

 Vänsterpartiet

Vad tycker partierna?

Politik i dårskapens tid

Begravningspolitik

Mänskliga rättigheter kräver sekulär ryggrad

HUMANISTEN NR. 2 2026 Tema: Politik

Redaktörerna har ordet

Janna Aanstoot & Patrik Lindenfors4

Ordföranden har ordet: När politiken blundar för en nalkande dystopi

David Rönnegård5

Nyheter7

Tema Mänskliga rättigheter kräver sekulär ryggrad

Ulf Ekvall9

Tema Valkompass i livsåskådningsfrågor

Ulf Gustafsson 10

Tema Vad tycker partierna?

Sverigedemokraterna: Markus Wiechel 12

Kristdemokraterna: Kjell O. Lejon 13

Moderaterna: Kristina Axén Olin 12

Liberalerna: Axel Karlsson 12

Centerpartiet: Svante Linusson 12

Socialdemokraterna: Morgan Johansson 12

Miljöpartiet: Leo Theander 12

Vänsterpartiet: Jessica Wetterling 12

Tema När religion åter blir politiskt språk

Sima Valizadeh 20

Tema Pressfrihet

Janna Aanstoot 21

Tema Sekulärismen är ingen vunnen strid

Patrik Lindenfors 22

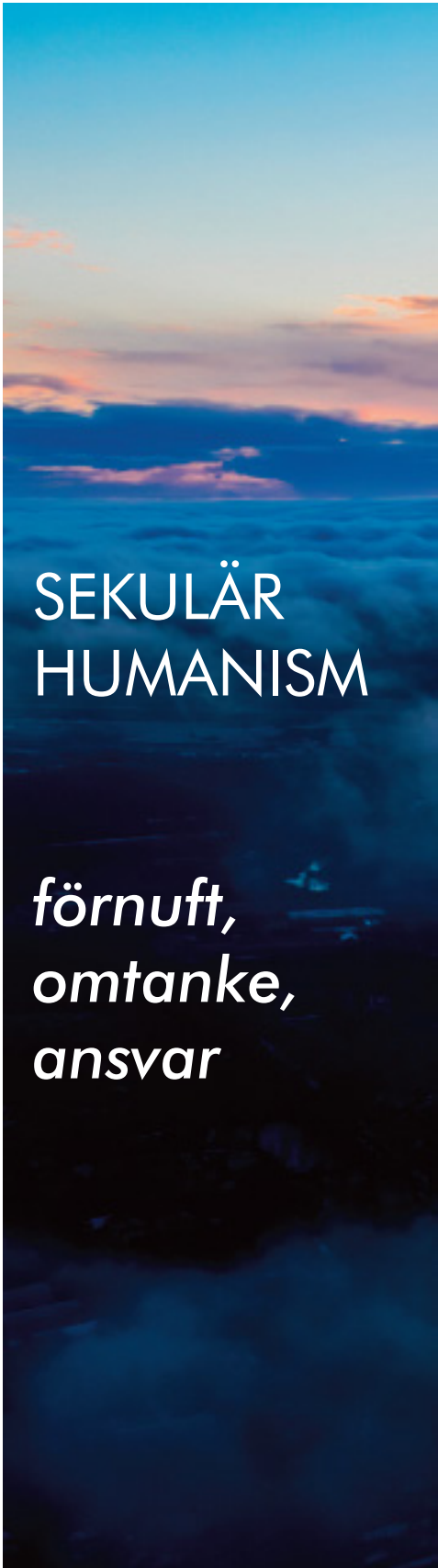
Tema De politiska ideologierna och klimatfrågan

Sture Boström 23

Tema Religion och politik i USA

Susanne Björkholm 14

Tema Begravningspolitik	
Vera-Linn Lanängen	25
Tema Staten och trossamfunden	
Erik Alariksro	28
Tema Politik ur primatperspektiv	
Arnfinn Solli	29
Tema Politik i dårskapens tid	
Sture Boström	30
Tema Ungern efter Orban – mellan enighet och splittring	
Geza Nagy	31
Tema Familjepolitik i Marocko: Religiöst inspirerad familjelag	
Sven Olof Andersson	32
Ledigt uppdrag	
Humanisthjälpen	33
Humanistisk konfirmation	
Jonathan Alsin	35
Kultur Recension: Skärp dig	
Janna Aanstoot	36
Kultur Recension: Den utmätta tiden	
Lilian Fernández Hall	37
Debatt Skola	
Janna Aanstoot	38
Debatt Invandring	
Janna Aanstoot	39
Debatt Har mänskligheten någon framtid?	
Bengt Thelander	41
Debatt Politisk sekulär humanism	
Victor Emlund	43
Sista sidan	
Tro och otro	44

SEKULÄR HUMANISM

*förnuft,
omtanke,
ansvar*

HUMANISTEN

Medlemstidning för Humanisterna
Utkommer med 4 nummer per år

ISS 2000-178

Redaktörer

Patrik Lindenfors & Janna Aanstoot

Medarbetare i detta nummer

Ulf Gustafsson
Ulf Ekvall
Markus Wiechel
Kjell O. Lejon
Kristina Axén Olin
Axel Karlsson
Svante Linusson
Morgan Johansson
Leo Theander
Jessica Wetterling
Sima Valizadeh
Sture Boström
Susanne Björkbom
Vera-Linn Lanängen
Eric Alariksro
Arnfinn Solli
Geza Nagy
Lilian Fernández Hall
Jonathan Alsin
Bengt Thelander
Viktor Emlund

Grafisk form

Uno von Corswant

Ansvarig utgivare

Patrik Lindenfors
patrik.lindenfors@humanisterna.se

Tryckeri

K-print, Estland

Skriv i Humanisten

Skicka ditt manus till
humanisten@humanisterna.se

Vi kan tyvärr inte betala något honorar för publicerade texter och bilder och vi ansvarar inte heller för insänt, ej beställt material. Om så behövs kommer vi att redigera textmaterialet.

Insänt material som ej efterfrågats bör inte överstiga 4500 tecken (med blanksteg). Redaktionen förbehåller sig rätten att använda allt publicerat material på Humanisternas hemsida eller blogg.

Manusstopp för nr 3 2026: 8 november
TEMA: MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

REDAKTÖRERNA HAR ORDET:

Janna Aanstoot &
Patrik Lindenfors

Religionens återkomst – eller polariseringens?

En populistisk våg sveper över världen. Den syns i valresultat, i sociala medier och i kulturkrigets ständiga symbolstrider. Ett mönster återkommer: unga kvinnor blir mer progressiva, unga män mer konservativa. Sverige är inget undantag, och här spelar religionen en allt större roll, men främst som identitetsmarkör.

Vissa ser en religiös vändning. Konfirmationerna minskar inte längre, unga rapporterar mer gudstro än äldre, och Svenska kyrkans medlemstapp har bromsat in. Joel Halldorf har i bok och artiklar målat upp bilden av att sekulariseringen har avstannat.

Men siffrorna är inte entydiga. På det stora hela fortsätter sekulariseringen. Bara en tredjedel av svenskarna tror på Gud – en historiskt låg nivå – och kyrkan tappar fortfarande medlemmar varje år. Forskaren Magnus Hagevi, som ofta åberopas, beskriver läget försiktigt: inte som en återkomst, utan kanske ett avstannande av en hundraårig trend. Skiktet av kulturkristna utan tro krymper. Kvar blir en sekulär majoritet och en liten, möjligen växande, troende minoritet. Det vi ser är polarisering, inte väckelse.

Mycket av "religionens återkomst" är inte religion i egentlig mening, utan ett politiskt verktyg. Forskare har visat hur högerpopulismens kristna retorik framför allt lockar icke-troende väljare, och hur ordet "religion" tagit den plats som "ras" och "kultur" en gång hade i nationalismens språk. Fenomenet är verkligt, växande och oroande, i alla fall för den som vill hålla kyrka och stat åtskilda.

Invändningen gäller själva sammanblandningen. Religion och politik blandas lika dåligt som olja och vatten, av två skäl.

För det första bör staten vara neutral i livsåskådningsfrågor. Den ska inte gynna en tro framför en annan, eller tro framför icke-tro. Striderna gäller konfessionella friskolor, böneutrop och bidrag till samfund. Frågan är aldrig vems tro som är "rätt", utan var gränsen går för vad staten ska betala för och tillåta.

För det andra blir det problematiskt när beslut motiveras med heliga auktoriteter. Ett religiöst argument betyder bara något för den som delar tron. Vad spelar det för en ateist vad Jesus sa? Vad bryr sig en kristen om Muhammeds liv? I ett mångfaldigt samhälle bör skälen för politiska beslut vara relevanta för alla.

Dessutom kan religiösa texter användas för att försvara nästan vad som helst – stränghet eller nåd, hierarki eller jämlikhet. De blir en spegel för värderingar man redan har. Därför är bråket om "äkta kristendom" eller "äkta islam" så oerhört meningslöst. Med heliga auktoriteter som argument slutar man övertyga och börjar kräva lojalitet: är du med oss eller mot oss?

Religion får självklart finnas i samhället. Men politiska beslut bör vila på argument som varje medborgare kan granska och ifrågasätta. Det är kärnan i den sekulärhumanistiska hållningen: förnuft, omtanke och ansvar.

Patrik & Janna

Ordföranden har ordet

När politiken blundar för en nalkande dystopi

Planetens och mänsklighetens undergång har oroat många genom tiderna, inte minst i tiden med närmande klimatförändringar. Det finns dock en mer förestående fara för mänskligheten som dykt upp alldeles nyligen, nämligen den hisnande utvecklingen av artificiell intelligens (AI). Våra politiker, de som är förtroendevalda att måna om oss och vår framtid verkar inte se eller ta hotet på allvar. Kanske för att de inte tror de kan göra något åt saken.

I nuläget är de flesta bekanta med AI, framför allt via verktyg som ChatGPT, som bland annat underlättar informationsinhämtning som sparar tid för många. Här döljer sig inga världsomvälvande risker. Dock tävlar idag världens största bolag inom AI hysteriskt för att vara först att utveckla artificiell generell intelligens (AGI). Det är när denna milstolpe har uppnåtts som en vändpunkt inträffar och stora hot med stor sannolikhet kan infinna sig.

AGI uppstår när AI har kommit till den punkt att den kan utföra de flesta kognitiva uppgifter minst lika bra som en människa. Det finns ingen människa som idag har en chans att vinna mot en schackdator. Föreställ er då att AGI har denna kompetensnivå men för nästan alla uppgifter som människor gör idag. AGI blir inte bara ett verktyg som vi använder för att förenkla och förbättra våra liv, de blir självgående agenter som kan ersätta oss. Detta har många fördelar, men nackdelarna kan vara förödande.

Tidshorisonten för när AGI kommer att inträffa är ingen säker på, men ledande experter talar ofta om fem till tjugo år från idag. Låt oss sätta detta i perspektiv. Nuvarande projiceringar visar att mycket allvarliga klimatförändringar kan ske om tjugofem till sjuttiofem år. Trots att koldioxidutsläppens påverkan på planeten har varit känt åtminstone sedan sextiotalet har vi inte förrän millennieskiftet tagit klimathotet på större allvar. AGI kan ha ännu större konsekvenser för oss människor och dess inträde i våra liv kanske bara är några år bort.

Geoffrey Hinton, 2024 års Nobelpristagare i fysik, som kallas för AI:s gudfader, har sagt upp sin prestigefyllda och höglönlade befattning hos AI-utvecklaren Google för att resa runt världen och berätta om hoten vi står inför. Vad är då farorna med AGI-agenter? Det finns risker med att AI förgör mänskligheten genom att skapa egna mål som inte är förenliga med vår överlevnad, vilket vi kan ha svårt att förhindra när AI blir betydligt smartare än oss. Men innan dess är riskerna demokratihotande för att vi inte längre vet vad som är sant, och riskerna är socio-ekonomiska kopplade till att vi inte längre behövs på arbetsmarknaden.

Det senaste decenniet har problemen med missinformation och desinformation, främst via sociala medier, uppmärksamats både medialt och politiskt. Falska budskap och

redigerade bilder har gett medborgarna en missvisande bild av verkligheten, samtidigt som algoritmer har matat oss med ensidiga budskap som ledd till en snedvriden åsiktspolarisering. När medborgarna inte kan avgöra vad som är sant faller grunden i demokratin baserad på individens informerade val. När AI sedermera har blivit ett verktyg i var mans händer, har genererat eller manipulerat innehåll ökat lavinartat. Om än alldeles för långsamt har politiken börjat ta steg för att dämpa dessa skador. Exempelvis har EU kommit med en förordning (som träder i kraft i december 2026) om att publicerat material i form av ljud, bild, och text som har skapats eller ändrats med hjälp av AI måste tydligt märkas som AI-genererat.

När det dock kommer till hotet om att mänsklig arbetskraft ersätts av AGI är det närapå en dödlig tystnad från politiken. Redan med dagens mindre utvecklade AI kan vi se hur arbetstillfällen försvinner från flera branscher. Ett fåtal personer kan nu göra jobbet som tidigare krävde en större skara. Det behövs inte längre så många programmerare, grafiska designers, revisorer, och översättare. När AGI träder i kraft kommer denna lista bli avsevärt längre.

Sedan den industriella revolutionen har oron om att ny teknologi ska ersätta mänsklig arbetskraft visat sig, på sikt, vara obefogad. Människor har anpassat sig och utvecklats med de nya verktygen.

Men AGI är inte ett verktyg, den är en agent. Den har möjligheten att ersätta det som har gjort oss unika som människor, nämligen vår intelligens och kreativitet.

Våra politiker verkar blunda för en nalkande dystopi av massarbetslöshet. Dagens sociala skyddsnät bygger på att en stor majoritet av befolkningen arbetar för att kunna stödja dem som inte kan det. Våra samhällsinstitutioner är inte rustade för en tid när en minoritet förväntas stödja en majoritet. Vissa inom politiken har föreslagit att en medborgarlön kan vara en lösning, men räcker det, och hur ska det finansieras, och hur kommer det att förändra samhället i stort? Hur ska vi hinna med en sådan omvälvande samhällsförändring i närtid när vi under lång tid inte ens kunnat enas om hur vi ska rädda planeten?

Det vore klokt att lugna ner rusningen mot AGI för att hinna få till stånd säkerhetslagstiftning, säkerhetssystem, och ge våra samhällsinstitutioner tid att anpassa sig till en ny värld. Men incitamenten pekar i motsatt riktning. Det finns stora förhoppningar om att AI ska lösa många problem. Kanske finner vi äntligen bot på våra dödligaste sjukdomar, till exempel. Många vill därför se en snabb utveckling. Sedan lever vi i marknadsekonomier där konkurrensen företag emellan innebär

att de som inte använder sig av de senaste AI-systemen, och därmed använder mer avlönad arbetskraft, blir utkonkurrerade. Och så har vi AI-utvecklarna själva som vill vara först med att ta fram AGI då man befärar att den som kommer först i mål tar hela kakan. Än värre är att AI-utvecklingen ses som en militärstrategisk kapprustning, framför allt mellan USA och Kina, där ingen av parterna vill falla efter och riskera att hamna i ett betydande säkerhetsunderläge.

Tystnaden från våra politiker kan bero på att de inte inser riskerna, men kanske även för att det till synes inte går att hindra utvecklingen. Ingen kan sia om framtiden med säkerhet, men riskerna kan vi se redan nu. En framtida AI-dystopi är inte oundviklig, men som alltid krävs att vi gör något nu.

Det är snart val i Sverige och klimatfrågan ligger alltså högt på agendan, som sig bör. Våra politiker behöver kunna hantera mer än ett förödande hot åt gången. AI-hotet har dykt upp snabbt och det kräver att man reagerar snabbt. Sverige är en för liten aktör för att kunna bromsa dem som vill att AI ska rusa framåt, men vi kan ändå se om vårt eget hem. Våra politiker borde ha påbörjat debatten om hur våra samhällsstrukturer kan hantera AI:s framgång redan igår.

AI har potentialen att effektivisera arbeten, bota sjukdomar, och kanske även lösa klimatfrågan. Detta bör vi omfamna. Men utvecklingen mot AGI kan ta våra jobb och den kan även ta våra vänner. Det krävs endast en generation som växer upp med främst "AI-vänner" så har vi brutit den mänskliga kontakten som håller oss samman som samhälle.

Vi kan inte förvänta oss att AI ska lösa de samhällsproblem som AI skapar. Om det finns lösningar vilar de på oss människor. Politik bör inte handla om att vinna en mandatperiod åt gången. Våra förtroendevalda måste förtjäna sitt förtroende. Att blunda är inte en lösning.

David Rönnegard

Ordförande för Humanisterna

NYHETER

Kongressrapport

Nästan 70 medlemmar deltog i kongressen i Stockholm, 18-19 april. Där presenterades bland annat verksamhetsberättelsen för år 2024 och 2025. Den kan läsas som pdf (länk) eller ses i sammanfattning på Youtube.

Vid kongressen beslutades om förbundets inriktning de kommande två åren och David Rönnegård omvaldes till ordförande för Humanisterna.

Nyvalda ledamöter i förbundsstyrelsen är: **Ulf Schyldt**, Stockholm: Journalist som tidigare varit ordförande i Humanisterna Stockholm och även (>20 år sedan) ledamot i förbundsstyrelsen.

Robert Fux, Stockholm: Skådespelare och dragartist, som varit engagerad i stödtelefonen Humanistisk medmänniska, samt lett den sekulära högtidsstunden vid riksmötets öppnande.

Jörn Green, Malmö: Arbetar med teknikutveckling och organisationsledning. Engagerad i stödtelefonen Humanistisk medmänniska.

Omvalda ledamöter är:

Magnus Timmerby, Malmö: Ordförande Humanisterna Syd.

Caroline Birkehammar, Stockholm: Engagerad i humanistisk konfirmation.

Ulf Gustafsson, Stockholm: Förbundssekreterare och styrelseledamot Humanisterna Stockholm.

Janna Aanstoot, Linköping: Vice ordförande Humanisterna och ordförande Humanisterna Östergötland.

Sven-Olof Andersson – Hedersmedlem
Humanisterna har en utmärkelse, kallad Hedersmedlem, som delas ut väldigt sparsamt. Fram till i år bara sex gånger. De första tre som fick utmärkelsen var Ingemar Hedenius, Per Anders Fogelström och Taslima Nasrin. Dessa fick den för sitt arbete för humanismen, utanför organisationen.

De senare tre hade alla varit ordförande för Humanisterna: Gunnar Ståldal, Mikael Göransson och Carl-Johan Kleberg. De uppmärksammades för deras mångåriga arbete inom organisationen.

Vid Humanisternas kongress 2026 var det sjunde gången utmärkelsen delades ut. Denna gång gick det till (vad vi vet) den medlem som varit medlem och aktivt arbetat för vår organisation flest år.

Förbundsstyrelsen beslutade att utse Sven-Olof Andersson till Hedersmedlem i Humanisterna.

Sven-Olof (SO) blev medlem bara något år efter att organisationen (som då hette Humani-Etiska Förbundet) bildades 1979. Han valdes in Riksstyrelsen 1982, detta efter att ha nominerats av självaste Ingemar Hedenius.

SO startade upp verksamheten i Jönköping och bidrog aktivt till konfirmationsverksamheten när den kom i gång runt 1990, bland annat de första åren med en brevkurs och de sista tio åren i arbetet med den lokala konfakursen i Göteborg. Han har också varit officiant för barnvälkomnande.

Han var med och startade upp Humanisthjälpen, hjälpverksamheten som först drevs av Humanisterna Väst och sedan 2012 varit en fristående insamlingsstiftelse. Han har varit eldsjelen och ordförande för stiftelsen i alla år.

Slutligen, har SO i mer än tjugo år suttit i styrelsen för Humanisterna Väst, som kassör och som aktivt drivande av olika lokala initiativ.

Humanisterna är helt beroende av sina medlemmar och framför allt de aktiva medlemmarna som bidrar med sin tid och engagemang.

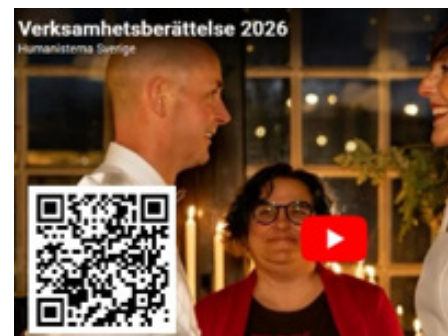
Sven-Olof Andersson uppmärksammas för hans mångåriga arbete för förbundet, samt för utveckling och spridning av humanismen som livsåskådning.

Ulf Gustafsson

Förbundssekreterare Humanisterna

QR-koderna leder till verksamhetsberättelsen, som pdf respektive på YouTube

NYHETER

Nordiskt humanistmöte i Oslo

Andra helgen i maj genomfördes det årliga nordiskt humanistmöte i Oslo. Detta är ett informellt arrangemang som samlar representanter från de nordiska humanistorganisationerna och där ett land ansvarar för mötet varje vår, utifrån ett roterande schema.

Syftet med mötet är att organisationerna ska lära känna varandra, lära av varandra och förbättra samarbetet. Det startade 2015 och de senaste tre åren har även de skotska humanisterna inkluderats. I år var även en representant från Litauen närvarande och sammantaget deltog 18 personer från de olika organisationerna.

Arrangemanget inleddes med ett besök vid en högtidlig konfirmationsceremoni i Oslo rådhus. Detta eftersom humanistisk konfirmation firar 75 år i Norge i år. 64 konfirmander fick sina diplom och firades med tal och musik av ca 500 närvarande anhängare. Detta var en absolut höjdpunkt under helgen.

Norska Human-Etisk Forbund konfirmerar årligen imponerande cirka 14 000 ungdomar runt om i landet. Detta är runt 20% av årskullen. De har olika upplägg på kurserna, men alla avslutas med en högtidlig ceremoni.

Som jämförelse kan det nämnas att på Island konfirmerar humanisterna 550 ungdomar per år, vilket också är cirka 20% av årskullen. I Danmark är det 600 som konfirmeras humanistiskt och i Sverige är det runt 65. (Traditionen i Sverige är helt annan, då numera endast 25% av alla ungdomar konfirmeras kristet.)

Vi mötet fick vi som deltog också höra en historisk berättelse över hur humanistisk konfirmation uppkom och utvecklats i Norge under de 75 åren.

Programmet innehöll en presentation om Human-Etisk Forbunds politiska påverkansarbete av Heidi Nordby Lund. Hon är f.d. parlamentariker från Arbeiderpartiet och nu chef för HEF:s avdelning för politik och samfundskontakter, vilken har 12 anställda. Hon tyckte detta är lite, då organisationen har mer än 100 personer anställda och de flesta arbetar med konfirmation och ceremoniverksamheten.

Det viktigaste hon sa var att det är nödvändigt för dem som organisation att ha kontakt och samarbeta med ett brett spektrum av politiker, annars saknas möjligheten att få igenom politiska förändring i dagens splittrade och polariserade politiska landskap.

En annan programpunkt var ett panelsamtal om hur vi involverar yngre i humaniströrelsen. I korthet kom vi fram till att det är viktigt att humanister kan stå för hopp om en bättre framtid och att vi skapar meningsfulla gemenskaper. Panelen var samtidigt osäkra på hur vi passar in i de ungdomsrörelser som tar strid mot samtiden, exempelvis inom klimat- eller palestinarörelsen. Vi humanister är kanske inte tillräckligt radikala för att locka den typen av politiska engagemang.

Under söndagen användes tiden till att representanter från alla närvarande organisationer fick berätta om hur deras verksamhet utvecklats senaste året. Det finns mycket att inspireras av i hur organisationerna i Norge, Island och Skottland arbetar, samtidigt som de har helt andra resurser än de vi har i Sverige. Danmark och Litauen är å andra sidan exempel på organisationer som med begränsade resurser de senaste åren lyckats väldigt bra med att utveckla ceremonier. Finland är landet i Norden där humanister har det absolut svårast att bedriva en omfattande verksamhet.

Avslutningsvis redovisade arbetsgruppen som funderat över om det nordiska humanistmanifestet behöver revideras att det i nuläget inte är nödvändigt. I stället kommer det i höst skrivas en "handledning" till manifestet.

Samtidigt med det nordiska mötet hade Humanists International styrelsemöte i Oslo. Detta innebar att vi, vid de sociala aktiviteterna på kvällarna, träffade humanister från Nigeria, Ghana, USA, Belgien och England. Den internationella styrelsen var även med och lyssnade på de nordiska organisationernas presentationer på söndagen.

Det är väldigt inspirerande att träffa humanister från andra länder och se hur den internationella humaniströrelsen utvecklas.

Ulf Gustafsson

Förbundssekreterare Humanisterna

Mänskliga rättigheter kräver sekulär ryggrad

När världen skakar av konflikter, polarisering och religiös fundamentalism är det lätt att glömma vad som faktiskt förenar oss. Men det finns en gemensam grund som inte bara är vacker i teorin utan livsnödvändig i praktiken: de universella mänskliga rättigheterna.

Förenta nationerna formulerade efter andra världskrigets fasor en tydlig kompass i Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Där slås fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Det är en idé som inte vilar på nation, religion eller kultur; utan på människan själv.

Här möter FN:s värdegrund den sekulära humanismens kärna. Humanisterna och liknande rörelser utgår från att etik och mänskliga rättigheter inte behöver religiös grund. Tvärtom: de blir starkare när de är universella, rationella och öppna för kritisk granskning.

Den sekulära humanismen betonar:

- individens frihet och ansvar
- jämlikhet oavsett kön, tro, sexuell läggning eller bakgrund
- rätten att tro, och rätten att inte tro
- vikten av demokrati, yttrandefrihet och vetenskapligt tänkande

Detta är inte en alternativ värdegrund till FN:s stadgar, det är en fördjupning och ett försvar av den.

För vad händer när religion eller ideologi ges tolkningsföreträde över mänskliga rättigheter? Vi ser det gång på gång: kvinnors frihet begränsas, minoriteter förföljs, oliktankande tystas. När "sanningar" blir absoluta riskerar människovärdet att bli relativt.

Därför är sekularismen inte ett angrepp på religion, utan ett skydd för människan. Den säkerställer att staten står neutral, att lagar gäller lika för alla och att ingen ska behöva underordna sig någon annans trosföreställningar.

Mänskliga rättigheter kräver mer än högtidliga deklarationer. De kräver mod att stå upp för principerna även när det blåser. De kräver ett samhälle där

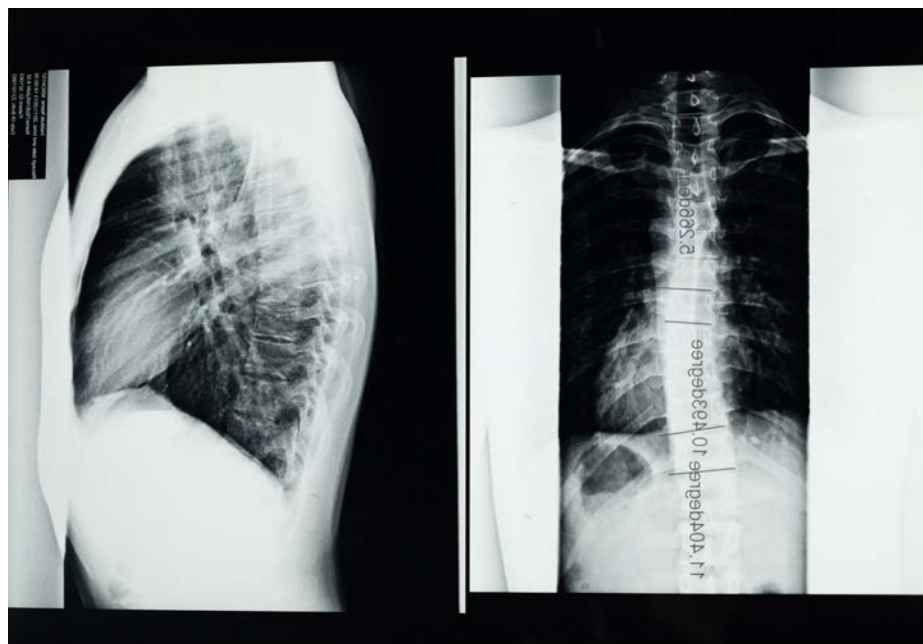
argument väger tyngre än auktoriteter, och där varje individ ses som ett mål i sig och inte ett medel.

I en tid när värdegrunder ifrågasätts behöver vi inte fler särlosningar. Vi behöver hålla fast vid det som borde vara varje tänkande människas gemensamma värdegrund:

Alla är vi människor. Vi har samma rättigheter. Det får inte finnas några undantag.

Ulf Ekvall

ordförande Humanisterna Gotland
Styrelsen Humanisterna Gortland

Valkompass i livsåskådningsfrågor

Då det bara är någon månad kvar till riksdagsvalet 2026 är det intressant att veta vad de olika partierna anser i olika frågor där Humanisterna verkar för att dagens lagstiftning ska ändras.

Dessa frågor är viktiga för oss som organisation. Samtidigt är det förmodligen inte dessa frågor som för oss medlemmar avgör vilket politiska parti vi kommer att rösta på, men vi kanske har dem i bakhuvudet när vi gör vårt val.

Nedan presenteras sju politiska frågor, vad Humanisterna anser i frågan och vad de åtta riksdagspartierna tycker.

Ska religiösa friskolor förbjudas?

Humanisterna anser att friskolor med konfessionell inriktning (så kallade religiösa friskolor) inte ska tillåtas i den obligatoriska skolan. Huvudargumentet för detta är att elevernas egen religions- och övertygelsefrihet måste respekteras. Vill föräldrar skola sina barn i en speciell livsåskådning har de frihet att göra detta utanför skoltid. Humanisterna anser även att skattefinansierade religiösa friskolor ska förbjudas, även om dessa idag inte är obligatoriska. Så länge dessa skolor och friskolor är tillåtna måste staten utöva en effektivare kontroll, så att alla barn och elevers religions- och övertygelsefrihet skyddas.

Vad anser partierna

Helt för: L, MP, S, V
Delvis för: C, M, SD
Delvis emot:
Helt emot: KD

Ska lagen om Svenska kyrkan avskaffas?

Humanisterna anser att lagen om Svenska kyrkan ska avskaffas. Svenska kyrkan ska inte ha någon särställning, utan leva efter samma lagar och regelverk som andra trossamfund. Lagen innebär idag också att staten föreskriver vilken religiös trosinriktning som Svenska kyrkan ska stå för. Detta är inte förenligt med en sekulär stat.

Vad anser partierna

Helt för: L
Delvis för: V
Delvis emot: M, SD
Helt emot: C, KD, MP, S

Ska staten höja den kyrkoantikvariska ersättningen?

Humanisterna anser inte att den kyrkoantikvariska ersättningen ska höjas, under de förhållanden som råder idag. I stället ska staten ha ett större inflytande över och samtidigt ta ett större ekonomiskt ansvar för de kulturhistoriskt värdefulla kyrkorna i Sverige. Dessa kyrkor ska framöver vara öppna för olika typer av kulturaktiviteter och ceremonier med koppling till olika livsåskådningar. Svenska kyrkan ska vara en mångfald av aktörer som på likvärdiga villkor nyttjar dessa historiska byggnader.

Vad anser partierna

Helt för: C, MP, V, SD
Delvis för: KD, L, M, S
Delvis emot:
Helt emot:

Ska Svenska kyrkan behålla ansvaret för begravningsverksamheten?

Nej. Humanisterna anser att kommunerna ska överta ansvaret för samhällets begravningsverksamhet i form av begravningsplatser, krematorier och neutralalokaler för begravningsceremonier. Huvudargumentet för detta är att de som inte är medlemmar i Svenska kyrkan idag saknar demokratiskt inflytande över denna verksamhet. Detta är nödvändigt för att religiöst neutrala begravningsplatser utformas och för att icke-kristna inte ska diskrimineras i samband med begravning.

Vad anser partierna

Helt för: KD, M, MP, S, SD
Delvis för: C, L
Delvis emot:
Helt emot: V

Ska trossamfund fråntas vigselrätten?

Humanisterna anser att det civilrättsligt reglerade äktenskapet ska ingås inför en offentlig myndighet. Trossamfundens juridiska vigselrätt ska alltså avskaffas. Argumentet för detta är att staten inte ska lämna över myndighetsutövning till trossamfundet, då det kan leda till diskriminering av vissa medborgare. Livsåskådningsorganisationer kan där- efter utforma sina vigselceremonier utan statens inblandning. Tills detta sker är det dock viktigt att sekulära livsåskådningsorganisationer ges vigselrätt på likvärdiga villkor som religiösa.

Vad anser partierna

Helt för:
Delvis för: KD, M
Delvis emot: MP, V, SD
Helt emot: C, L, S

Ska statens stöd till trossamfund minska?

Humanisternas anser att det statliga stödet till trossamfundens religiösa verksamhet ska avskaffas. Bidrag till livsåskådningsorganisationer som lever upp till vedertagna kriterier avseende till exempel mänskliga rättigheter och jämställdhet ska i stället utgå på lika villkor. Argumentet för detta är att i en sekulär stat inte ska premiera vissa livsåskådningar framför andra, samtidigt som den inte ska ekonomiskt stödja organisationer som inte lever upp till frihetliga demokratiska värderingar.

Vad anser partierna

Helt för: SD

Delvis för: M

Delvis emot: L

Helt emot: C, KD, MP, S, V

Ska dödshjälp bli lagligt?

Humanisterna vill att regeringen tillsätter en utredning om hur rätten till dödshjälp kan införas med ett regelverk anpassat till svenska förhållanden. Självbestämmande är en grundläggande värdering som genomsyrar vårt samhälle. Vi utgår från att människor vet sitt eget bästa och är fria, så länge inte deras handlingar skadar någon annan – även i livets slutskede.

Vad anser partierna

Helt för: C, L

Delvis för: MP

Delvis emot: SD

Helt emot: KD, M, S, V

Partiernas svar på frågan om religiösa friskolor kommer från Sveriges Lärare. Svar på övriga frågor är hämtade från Kyrkans tidning.

<https://www.sverigeslarare.se/om-oss/opinion-debatt/valet2026/valkompassen-2026/>

<https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/valet-2026-hitta-ditt-parti-med-var-valkompass/432417>

Ulf Gustafsson

Förbundssekreterare Humanisterna

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Sverigedemokraterna

I Sverige har principen om åtskillnad mellan kyrka och stat länge utgjort en grundpelare för frihet och rättssäkerhet. Som svensk förtroendevald bär jag också ett ansvar för att värna det sekulära och demokratiska samhälle som byggts upp under lång tid. Ändå ser vi nu hur religion alltmer tränger sig in i det politiska rummet, inte som en privat övertygelse utan som en politisk kraft med anspråk på att styra samhället. Denna utveckling utgör ett allvarligt hot mot våra gemensamma värderingar.

Det är särskilt viktigt att avskilja religion från politik just på grund av religionens otroligt starka dragkraft. När religiös övertygelse får politiskt inflytande riskerar den att sätta grundläggande principer som jämställdhet, yttrandefrihet och individuella rättigheter ur spel. Det som börjar som personlig tro kan snabbt bli en kollektiv norm som kräver eftergift från hela samhället.

Vi har sett hur inte minst den politiserade islam på allvar utmanar den svenska modellen. Till skillnad från den kristna tradition som genomgått en lång reformering och anpassning till sekulär demokrati, utgör vissa tolkningar av islam en totalitär ideologi där religion, lag och politik är ouppslösligt förenade. Sharia som rättssystem är inte förenlig med svensk grundlag, jämställdhet eller individuella fri- och rättigheter. Att blunda för denna skillnad är inte tolerans, det är ansvarslöshet mot kommande generationer.

Under de senaste åren har vi sett en påtaglig ökning av religiöst motiverade krav på särbehandling. Parallella

samhällsstrukturer växer fram där religiösa auktoriteter ifrågasätter svensk lagstiftning. Utländsk finansiering av moskéer fortsätter att utgöra ett hot, böneutrop stör den allmänna ordningen, krav på halalmat i skolor och vård blir allt vanligare, liksom könssegregation och påtryckningar mot kritiker. Detta begränsar yttrandefriheten, försämrar villkoren för kvinnor och flickor och motverkar en verklig integration.

Sverigedemokraterna har konsekvent hävdat att religionsfrihet är en viktig rättighet, men den får aldrig innebära rätt att inskränka andras frihet eller att ställa krav som underminerar samhällets grundläggande principer.

Här har Tidösamarbetet varit avgörande. För första gången på lång tid har en regering vågat införa konkreta åtgärder mot problemen: Skärpt lagstiftning mot utländsk finansiering av religiösa samfund, hårdare krav på integration och värdeanpassning, ett tydligare fokus på att bekämpa extremism och parallella samhällsstrukturer, samt skärpta krav inom biståndsutbetalningarna så att svenska skattemedel inte längre går till religiösa fundamentalister och extrema samfund. Tidöavtalet har brutit med den tidigare passiviteten och börjat återupprätta gränserna mellan religion och politik. Utan detta samarbete hade utvecklingen mot allt starkare religiös påverkan fortsatt obehindrat. Det krävs därför tydliga och kraftfulla åtgärder för att förstärka denna linje och säkerställa att religion förblir en privatsak.

Det handlar inte om att angripa individers tro, utan om att skydda samhällets sammanhållning och de

mest utsatta. Erfarenheten från flera europeiska länder visar att en passiv hållning leder till ökade klyftor, parallella normsystem och minskad trygghet, särskilt för kvinnor och sekulära muslimer.

Att återgå till ett styre där naiva partier som Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet får avgörande inflytande vore förrädisk. Dessa partier har under decennier visat ett dåligt omdöme genom att prioritera kortsiktig röstmaximering och mångkultur framför nationens trygghet. Deras politik har aktivt bidragit till att samhällsproblemen växt sig starka, genom tysta pakter med islamistiska röster, ovilja att ställa krav på integration och en ovana att stämpla befogad kritik som ”islamofobi”. Ett sådant styre skulle snabbt riva ner det som Tidösamarbetet har börjat bygga upp och återigen öppna dörrarna för religiös politisering.

I det politiska samtalet måste vi våga vara tydliga och religionskritiska när ideologier gör anspråk på politisk makt. Ett moget samhälle skiljer på privat tro och politiska anspråk. Sverige behöver en politik som återupprättar gränserna mellan religion och stat. Endast genom att prioritera det sekulära rättssamhället, jämställdheten och den nationella gemenskapen kan vi säkerställa ett fritt och sammanhållet land för kommande generationer. Väljarna förtjänar politiker som sätter nationens långsiktiga bästa före kortsiktig röstmaximering.

Markus Wiechel (SD)
riksdagsledamot

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Kristdemokraterna

Vilka olika utgångspunkter bör ligga till grund för ett gott samhällsbygge? Med kristdemokratiskt tänkande förstår vi att det inte räcker med egoismen à la Herbert Marcuse eller Milton Friedman. Den har ingen tillräcklig värdebas för ett fritt och medmänskligt samhälle och ger uttryck för en orealistisk människosyn. Inte heller gäller det för ett samhälle präglad av auktoritära medel/auktoriärt styre. Det har prövats av bl.a. fascister och kommunister, men står i konflikt med demokratiskt tänkandet. Inte heller ett helt sekulärt humanistiskt demokratiskt tänkande är tillräckligt, eftersom detta saknar en realistisk människosyn. Den sekulära liberala staten bygger i själva verket på förutsättningar som den själv är i avsaknad av att tillskapa. Den libertarianska traditionen (Locke) skapar atomistisk själviskhet med materialistisk självupptagenhet och främlingskap, den kommunitaristiska traditionen (Rousseau, Marx) social indoktrinering och statskontroll, i vilken den enskildes vilja undertrycks. Andra kan hänvisa till Aristoteles, men vi ser här att det finns en större samhörighet till aristokrati än demokrati och att det saknas en hållbar etisk samhällsgrund.

Ett bättre alternativ än de nämnda är det humanistiskt demokratiskt tänkande som för fram en kombination mellan den enskilde, samhället/staten och en humanism på teistisk, kristen, basis. Det är i denna tradition de funktionella demokratierna vuxit fram. Den har rötter i "Aten" ("demokratisk" reflektion) och "Rom" (rättsfilosofiskt), men den djupa stabiliteten återfinns i "Jerusalem"-traditionen, dvs. i den hebreisk-grekiska-kristna idémyllan, med en verklighets- och människosyn där människan inte är alltings mått, men likväl en rationell och moraliskt tänkande varelse med fri vilja. Här finns en betoning på personligt ansvar, alla människors lika värde, solidaritet med de

svaga, kärlek till friheten och vänskapligt samarbete mellan folken.. Även om kristendomen måhända inte är den enda grunden till en verklig demokrati, så visar den historiska erfarenheten att det är den bästa grunden för en stabilt fungerande pluralistisk demokrati.

Här betonas även att människan inte endast är en biologisk och social varelse, utan även en andlig sådan, med en tydlig existentiell dimension. Hon söker och önskar mening i sitt liv. Hon är en enskild individ, en person med oändligt värde och samtidigt en gemenskapsvarelse, en samhällsvarelse. Denna uppfattning har även fått benämningen personalism och den ses som en grundsten inom kristdemokratin, som därmed förordar en holistisk politik.

De judisk-kristna rötterna ses alltså som en god förutsättning för det bästa samarbetet mellan individ och samhälle. En god demokrati måste bygga på en realistisk människosyn och en sann humanism; till för att individernas bästa skall kunna utvecklas för såväl individens som samhällsgemenskapens bästa.

Fundamentala frågor om verklighetsuppfattning och människosyn träder onekligen i förgrunden i allt politiskt tänkande och bygge. Religion (kristendom) och politik kan i denna mening komplementärt belysa det mänskliga livet för att tillskapa det gemensamma bästa. Varken demokratin eller den goda värdegrunden skapas i ett etiskt vacuum utan har en realistisk, fungerande människosyn som förutsättning. Med en realistisk människosyn och fungerade etik betonas också vikten av att ha instanser i samhället som avslöjar och har möjlighet korrigera missbruk av makt och allmänna medel. Om politik handlar om statskonst och hur ett samhälle bör organiseras, är det viktigt att först ha kunskap om hur de som bor inom staten fungerar. En sund politik bygger alltså på en hållbar antropologi.

Den människosyn och de grundläggande värden som är hämtade ur den kristna traditionens källor kan alltså positivt bidra till arbetet på den politiska scenens olika nivåer. Kristendomen står alltså här både principiellt och historiskt sett som den viktigast inspirationskällan till vår tids livskraftiga pluralistiska demokratier. Det gällde även för de tre huvudarkitekterna bakom EU, som inte minst var tänkt som ett fredsprojekt efter andra världskriget, de romerska katolikerna Robert Schuman, Alcide de Gasperi och Konrad Adenauer.

Det finns alltså en reell och positiv möjlighet till en god samverkan mellan religion (kristendom) och politik, som kan utvecklas genom ett kontinuerligt idé- och tankeinflöde från de två olika sfärerna, vilket kan fördjupa och bredda det samlade perspektivet och bana väg för ett gott samarbete mellan olika samhällsaktörer, såsom kyrka och stat, för att på en kristet orienterad värdegrund bygga ett gott samhälle för alla medborgare, oavsett de olika medborgarnas livsorientering eller livsåskådning. Det finns nämligen i den kristna idétraditionen en uppsättning grundläggande värden som byggt och fortsatt kan bygga ett gott samhälle för det gemensamma bästa och som kristdemokratin genom politiska principprogram och politiska handlingsprogram vill värna. Kristdemokratin är därmed uttalat en värdeorienterad politisk rörelse, som vill bygga ett samhälle för det gemensamma bästa på en stabil, ideologiskt förankrad, grund, vilken såväl inkluderar en realistisk antropologi som verklighetssinnad epistemologi, historiesyn och förståelseshorisont. I allt skall människovärdet framhållas, vårdas och värnas.

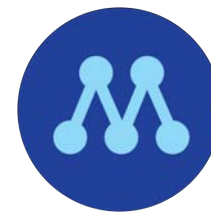
Kjell O. Lejon (KD)

Professor i religionsvetenskap

Ledamot Kristdemokraternas partistyrelse

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Moderaterna

Vi lever i en orolig tid. Det finns krig i vår närhet, människor, civilsamhälle och företag har haft det tufft ekonomiskt efter att det har varit år med rekordhög inflation, höga bensin, el och matpriser. Även idag finns stor osäkerhet kring el och bensinpriser, vilket påverkar en rad branscher och därför riskerar att leda till ökade priser och inflation. Människor har också upplevt en stor otrygghet på grund av en otroligt utbredd gängkriminalitet, förfärliga skjutningar och sprängningar, som vi väl aldrig hade anat skulle ske i Sverige, inte ens i våra värsta mardrömmar.

Regeringen har genom historiskt många och snabba beslut, bekämpat prisökningen och inflationen samt gjort stora satsningar för att återupprätta tryggheten i samhället. Skjutningarna har nu halverats, även om det finns mycket kvar att göra. Men kanske har fokus på Sveriges stora problem gjort att framtidsvisioner om vilket land vi ska vara år 2050, hur vi ska ge människor framtidsstro och hopp, fått stå tillbaka inför nödvändiga beslut som måste fattas idag.

Vi människor är bara människor. När världen och vi, även i Sverige, har många problem, söker människor svar på existentiella frågor. Vi behöver framtidsstro och hopp, något som är större än vardagen. Det sker en rörelse nu över hela världen, där både individer men också partier, allt mer använder sig av religionen, för att komma ut med budskap och för att få grepp om befolkningen.

I Joel Halldorfs bok ”Makten och det heliga: den religiösa vändningen i världspolitik” redogör Halldorf för tesen att politik aldrig fungerar enbart, utan människor behöver något som ger mening, han kallar detta för ”det heliga”.

När politiska partier och ideologier saknar energi och visioner finns en grogrund för att kunna utnyttja religioner. Vi ser det

i den kristna nationalism som Trump använder, Putin har den rysk-ortodoxa kyrkan som medspelare, religiös sionism i Israel, islamistiska rörelser i mellanöstern men även i Europa, där kristendom används som kulturell identitetsmarkör.

Är den utveckling vi ser oundviklig eller har staten och Svenska Kyrkan en roll i vad som sker?

I Sverige fattade vi 1 januari år 2000, beslut om att skilja Svenska kyrkan formellt från staten. Separationen föregicks av beslut under 90-talet i riksdagen, med syfte att Sverige skulle bli ett mer religiöst neutralt och sekulärt samhälle, religionsfriheten skulle stärkas genom att staten inte skulle vara knuten till ett visst trossamfund och Svenska kyrkan skulle ges större självständighet att styra verksamheten.

Som konsekvens av beslutet om separation följde vi Moderater efter och beslutade vid partistämman 2011, att inte längre ställa upp i kyrkovalen som parti, vilket blev verklighet 2013.

Tyvärr följde inte alla andra partier efter och fattade samma beslut.

Staten och kyrkan har två olika förhållningssätt till människan.

Kyrkan bygger traditionellt på tro, religiösa auktoriteter och heliga skrifter.

Staten bygger istället på lagar, mänskliga rättigheter och principen att alla människor ska behandlas lika – oavsett tro. Detta är viktiga skillnader.

Separationen av Svenska kyrkan och staten var därför ett viktigt beslut i att manifestera människans frihet. Människor ska själva få bestämma vad de vill tro på. Ingen ska tvingas att följa en religion, men ingen ska heller hindras från att utöva sin tro. Kyrkan kan vara en viktig del i människors liv, men den ska inte styra politiken eller lagen.

I Katarina Barrlings bok ”Världens mest protestantiska land” beskriver hon hur det lutherska arvet lever vidare i det sekulära Sverige. Vi har en sekulär religion, men utan Gud.

I ett land där befolkningen söker tröst och framtidsstro, var är då Svenska kyrkan?

Människor söker hopp och svar på svåra existentiella frågor – då ordnar Svenska kyrkan klimatdemonstrationer som ger människor mer ångest.

Människor söker svar på frågor om meningen med livet – då tar Svenska kyrkan ställning i Israel-Palestinakonflikten.

Människor söker svar på om det finns liv efter döden – då gör Svenska kyrkan upprop mot den nya migrationslagstiftningen.

Socialdemokraterna har tagit ett starkt grepp om Svenska kyrkan, trots beslutet om att skilja staten och kyrkan och hålla isär politik och religion.

Vid beslutet år 2000 fanns en tydlig målbild. Men det vi nu ser är snarare att politiken har blivit för mycket koncentrerad på det dagsaktuella och Svenska kyrkan har blivit mer och mer som ett politiskt parti eller en politisk kampanjorganisation.

Det är en oroande utveckling.

Förhoppningsvis fortsätter Sverige i den positiva riktning vi nu är på väg i – då talar vi Moderater gärna mer om vad vi har för framtidsvisioner för befolkningen.

Men kommer Svenska kyrkan och Socialdemokraterna att ta sitt ansvar och skilja kyrkan från partipolitiken och istället hjälpa till att fylla tomrummet hos människor om tro, hopp och framtidsstro?

Kristina Axén Olin (M)
Riksdagsledamot

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Liberalerna

Sverige är ett land där människor ska kunna leva fritt. Det gäller också i frågor om tro, övertygelse och livsåskådning. För Liberalerna är religionsfriheten en grundläggande frihet. Varje människa ska ha rätt att tro, inte tro, byta tro eller lämna en religiös gemenskap. Den rätten är individuell. Den tillhör människan, inte kollektivet.

Just därför är det avgörande att politiken och staten vilar på sekulär grund.

Ett liberalt samhälle måste hålla två tankar i huvudet samtidigt. Religion ska skyddas från statligt förtryck, men staten, skolan, rättsväsendet och den gemensamma välfärden ska också skyddas från religiös maktutövning. När religion används för att begränsa människors frihet, särskilt barns, kvinnors och hbtqi-personers frihet, måste politiken stå upp för individen.

Det offentliga Sverige ska inte styras av religiösa dogmer. Lagstiftning ska bygga på demokratiska principer, mänskliga rättigheter, vetenskap och förnuft. Ingen ska särbehandlas av staten utifrån religiös tillhörighet. Ingen ska heller tvingas anpassa sitt liv efter religiösa normer som andra människor vill göra till politik.

Det betyder inte att religiösa människor ska stängas ute från det politiska samtalet. Tvärtom. En liberal demokrati bygger på att människor med olika livsåskådningar kan delta i debatten. Religiösa väljare, företrädare och organisationer har samma yttrandefrihet och demokratiska rättigheter som alla andra. Men i politiken måste argument kunna prövas av alla, oavsett tro. När beslut fattas

för hela samhället räcker det inte att hänvisa till religiös auktoritet. Politiken måste kunna motiveras med skäl som är begripliga och möjliga att ifrågasätta i ett öppet demokratiskt samtal.

För Liberalerna är skolan en av samhällets viktigaste institutioner. Den ska vara en plats för kunskap, bildning och kritiskt tänkande - inte för religiös påverkan eller sortering av barn utifrån föräldrarnas tro. Alla barn, oavsett bakgrund, ska ha likvärdig tillgång till naturvetenskap, sexualundervisning, demokratiska värderingar och kunskap om olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska vara saklig och allsidig, men fri från konfessionella inslag.

Barns frihet måste väga tungt. Religionsfrihet innebär inte att vuxna ska kunna begränsa barns rätt till kunskap, självständighet och framtida livsval. Därför har Liberalerna länge drivit på för en skola där kunskapen står i centrum och där religiösa eller ideologiska intressen inte ska få gå före barnets rätt till en fullvärdig utbildning.

Samma princip gäller jämställdheten. Ibland används religiösa argument för att försvara hedersnormer, begränsningar av kvinnors frihet eller motstånd mot hbtqi-personers rättigheter. Det kan aldrig accepteras. I Sverige ska vara människa ha rätt att själva välja utbildning, partner, klädsel, livsstil och framtid. Friheten att tro får aldrig bli en frihet att kontrollera eller förtrycka andra.

Det politiska samtalet i Sverige måste därför vara vaksamma mot alla former av religiös maktutövning som inskränker individens frihet, oavsett

religion. Liberal sekularism handlar inte om fientlighet mot troende människor. Det handlar om att staten ska vara neutral, att medborgaren ska vara fri och att ingen religiös grupp ska ges makt över andra människors liv.

I ett valår blir detta särskilt viktigt. Sverige behöver partier som tydligt försvarar gränsen mellan religion och politik, också när frågorna är komplexa eller kontroversiella. Internationellt ser vi hur religion i vissa länder används som politiskt maktmedel, ofta i form av religiös nationalism eller fundamentalism, vilket leder till inskränkningar av individens fri- och rättigheter.

Liberalernas svar är inte att staten ska styra människors tankar eller tro. Vårt svar är att staten ska försvara individens frihet. Den sekulära demokratin är en förutsättning för religionsfriheten, men också för friheten från religion. Den gör det möjligt för människor att leva tillsammans trots olika övertygelser.

Slutligen måste människor även i livets slutskede få vara fria att fatta sina egna beslut utan inverkan från religiösa övertygelser och normer. Vi anser att en människa med konstaterat kort tid kvar att leva ska ha rätt att - efter goda samtal med sjukvården och omgiven av tydliga etiska och medicinska ramar - få stöd med att avsluta sitt liv, innan lidandet blir outhärdligt. Friheten måste få finnas under hela livet.

Frihet byggs när staten är sekulär, individen suverän och tron något som varje människa själv råder över.

Axel Karlsson (L)
Liberalernas riksdagskansli

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Centerpartiet

Centerpartiet är ett grönt, liberalt parti där en central grund är att politiken och staten ska behandla alla lika oavsett livsåskådning. Centerpartiet har det senaste decenniet uppdaterat ståndpunkterna i flera frågor som jag tror många i Humanisterna uppskattar. Vi har beslutat att sluta ställa upp som politiskt parti i valet till Svenska kyrkan. Det är tyvärr ännu oklart hur den organisatoriska uppdelningen ska utformas i praktiken, men förhoppningsvis var valet 2025 sista gången. Centerpartiet vill ha en modernisering av begravningslagen så att den inte bara utgår från kyrkliga värderingar. Till exempel betydligt friare regler kring hur man får hantera aska från en avliden. Vi vill också att man ska kunna söka om tillstånd för spridning av sin egen aska och få förhandsbesked innan man dör. Sist men absolut inte minst har vi nu ett gjort ett tydligt ställningstagande för aktiv dödshjälp och vi kommer driva det som en viktig frihetsfråga i årets val.

Vi har varit många som har motionerat och fått till förändringar. Som ledamot för Centerpartiet i Stockholms kommunfullmäktigeså vill jag nämna vår kamp mot hedersförtryck. Alla partier säger sig vilja bekämpa hedersförtryck, men tyvärr tycker fortfarande stadens styre (S,MP,V) det är en bra idé med till exempel könsseparerade badtider som permanentar hedersnormerna.

Jag skulle också vilja passa på att beskriva lite av centerrörelsens syn på sig själv. Centerpartiet är i grunden ett folkrörelseparti med stor medlemsbas spridd över hela landet. Föreningsliv

och det lokala civilsamhället framhålls alltid som viktigt i partiets politik. Det kan exemplifieras med bygdegårdarna: 1919 byggdes den första bygdegården av de som skulle bli Centerpartiets ungdomsförbund. Detta blev startskottet på att bygdegårdar byggdes över hela landet. Det kan ses som en parallell till alla de Folkets Hus som byggdes i tätorterna. Bygdegårdarna fick dock ingen finansiering av skattemedel. Det var lokala initiativ där man samlade ihop till byggmaterial, man finansierade och byggde tillsammans. Idag finns det alltså 1500 bygdegårdsföreningar med 200 000 medlemmar i en aktiv rörelse och en viktig infrastruktur. Under den stora flyktingvågen 2015 så spelade bygdegårdarna en stor roll på många platser i att samordna hjälp och ordna mottagandet. Många frikyrkor var också väldigt aktiva och gjorde stora insatser, men bygdegårdarna var det religionsneutrala alternativet i många delar av landet. Det är en stolt historia på hundra år om att man istället för att klaga, kräva saker av politiker och iklä sig offerrollen, så tar man tag i det själv.

En viktig fråga för mig personligen är skydd för individens integritet, särskilt i våra liv online. Centerpartiet har varit oerhört konsekvent när det gäller att säga nej till massövervakning som Chat Control eller att polisen skulle få använda ständig ansiktsgenkänning av alla på gator och torg. När jag var toppkandidat till EU-valet fick jag ofta frågan om hur det kom sig att just Centerpartiet varit så engagerad för att skydda personlig integritet. Jag tror det har mycket att göra med önskan om decentralisering, större egenmakt

för individen och en sund skepsis mot överheten. Offentlighetsprincipen finns för att maktavare ska kunna granskas av medborgare, inte tvärtom! För mycket makt samlad i toppen är farligt. De auktoritära tendenserna vi ser i både Europa och USA där övervakningssamhället går mot ett rent kontrollsamhälle är mycket oroväckande.

Sedan ett par decennier så är Centerpartiet tydliga med att vi är ett grönt liberalt parti. Miljöhänsyn är centralt, men också respekten för den enskilda människans rätt att inte bli överkörd. Det är individen som är politikens utgångspunkt, inte familjen, etniciteten eller livsåskådningen. Frågor som åsiktsfrihet, yttrandefrihet, religionsfrihet, alla människors lika värde och kampen för den liberala demokratin är avgörande. Därför kommer Centerpartiet aldrig bli ett Tidö-parti.

Svante Linusson (C)

Riksdagskandidat Stockholm,
Tidigare styrelseledamot i
Humanisterna Stockholm,
Professor på KTH

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Socialdemokraterna

Socialdemokraternas förhållningssätt till religionens roll i samhället har varit en levande debatt i över 100 år.

Arbetarrörelsens barndom präglades av starka religionskritiska strömningar. Det tog sig stundtals mycket konkreta uttryck. 1888 skrev tidningen Arbetets chefredaktör Axel Danielsson en satirisk text, "Till Världsalltets upphovsman!", där han drev med kristendomen och statskyrkan. Artikeln trycktes också i tidningen Social-Demokraten, där Hjalmar Branting var chefredaktör.

Båda dömdes till fängelse för hädelse. Axel Danielsson avtjänade 18 månader i Malmö stadsfängelse, och Hjalmar Branting tre månader på Långholmen.

Publiceringen var ett uttryck för vad de flesta i arbetarrörelsens ledande skikt tyckte om åtminstone den form av religion som statskyrkan stod för. Statskyrkan upplevdes som en del av det förtryckarsamhälle som arbetarrörelsen bekämpade. Karl Marx hade stämplat religionen som ett "opium för folket".

Men samtidigt var bilden inte entydig. Många såg frikyrkorörelsen som en del av upproret mot det konservativa antidemokratiska samhället, och även om de allra flesta av socialdemokraternas företrädare inte var troende, så fanns det många arbetare som var det.

Med tiden växte en konsensus fram om ett starkt bejakande av den sekulära ståndpunkten. Det har sedan dess varit grundläggande för socialdemokratin.

Sekularismen ska inte betraktas som en kompromiss mellan religiösa och antireligiösa krafter, utan som en ståndpunkt i sin egen rätt.

Den slår vakt om religionsfriheten, som naturligtvis också innefattar rätten att inte tro på något. Staten ska vara

religionsneutral, och inte favorisera någon religion. Med en sekulär hållning så kan religiösa argument i en debatt ("Det står så och så i Bibeln eller Koranen etc") inte erkännas som sakargument. Religionen betraktas som en privatsak och ska inte definiera samhället.

Detta budskap fick en framträdande plats i socialdemokraternas agitation. Ett av arbetarrörelsens starkaste krav redan på 1800-talet, vid sidan om allmän och lika rösträtt och åtta timmars arbetsdag, var att kyrkan skulle skiljas från staten.

Det tog visserligen över 100 år innan detta slutliga steg togs, men dessförinnan gick socialdemokratin under hela 1900-talet i bräsch för en rad reformer som dels minskade kyrkans makt i samhället, och dels moderniserade kyrkan värderingsmässigt.

1952 infördes rätten att gå ur kyrkan utan att ansluta sig till ett annat samfund. Under 1960-talet ersattes kristendomsundervisningen successivt av en bredare religionsundervisning. Stegvis togs alla religiösa inslag i skolan bort, t ex morgonbön. Andra reformer som utmanade konservativa kristna var införandet av obligatorisk sexualundervisning i skolan (1955, först i världen!) och rätten till abort (1975).

Men det skedde inte utan motreaktion. Reformerna väckte sådan vrede i konservativa religiösa kretsar att de bildade ett eget parti – KDS, numera Kristdemokraterna.

Socialdemokratin förändrade samhället, men också kyrkan.

Socialdemokratin drev på för kvinnliga präster i statskyrkan och för att kyrkan skulle acceptera homosexualitet och samkönade äktenskap. Det är ingen slump att just svenska kyrkan i många

år gått i bräsch för en modern, antiauktoritär och demokratisk syn på religionens roll i samhället, att man driver frågor om social rättvisa, bistånd, klimatinvesteringar och mänskliga rättigheter, och att man har en progressiv syn på homosexualitet och abort.

Att stå upp för ett sekulärt förhållningssätt är nu viktigare än någonsin. Nu är det inte bara gamla konservativa kristna grupperingar vi har att bekämpa, utan också islamistisk extremism. Hedersförtryck – som kan ha både muslimsk och kristen bakgrund - har blivit ett stort samhällsproblem, och måste bekämpas med all kraft.

Med friskolesystemet, som introducerades av de borgerliga partierna i början av 1990-talet, har Sverige fått ett stort antal religiösa friskolor. Det har lett till ökad segregering, men också till minskad kontroll över vad som faktiskt lärs ut på dessa skolor. Vem litar på att en skola som drivs av Livets Ord eller ett muslimskt samfund verkligen lär ut t ex evolutionsteorin på ett rättvisande sätt?

Den välfärdsstat som socialdemokratin byggde upp under efterkrigstiden gjorde Sverige till ett av världens rikaste, mest jämlika, mest demokratiska och mest konkurrenskraftiga länder.

Men inte bara det.

Sverige blev också ett av världens mest sekulariserade länder, där utgångspunkten är att det är varje människas rätt att själv bestämma sin livsåskådning.

Det förhållningssättet måste vara vägledande för oss också i framtiden..

Morgan Johansson

Riksdagsledamot

Tidigare styrelseledamot i Humanisterna

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Miljöpartiet

Miljöpartiet står upp för människans frihet, demokratin och de grundläggande fri- och rättigheterna. I det ingår både religionsfrihet och frihet från religiöst tvång. Varje människa ska ha rätt att tro, tvivla, byta uppfattning eller helt avstå från religiös tro. Den rätten är personlig. Den ska skyddas av samhället – men den ska inte ge någon rätt att begränsa andra människors frihet.

Miljöpartiet är ett parti med medlemmar och företrädare som har olika religiösa uppfattningar och livsåskådningar. Hos oss finns människor som är troende, människor som inte är troende och människor som förhåller sig till religion på andra sätt. Det ser vi som en styrka. Ett demokratiskt parti ska kunna samla människor med olika bakgrund kring gemensamma politiska principer: frihet, jämlikhet, solidaritet, mänskliga rättigheter och ansvar för varandra och för kommande generationer. Samtidigt måste politiska beslut kunna motiveras på ett sätt som gäller alla, oavsett tro eller icke-tro. Religion och livsåskådning får gärna vara en del av människors drivkraft och samhällsengagemang, men får aldrig användas för att begränsa andra människors grundläggande rättigheter.

Religiösa samfund, precis som andra delar av civilsamhället, kan spela en viktig roll för gemenskap, mening och socialt stöd. De ska ha frihet att verka inom demokratins ramar. Offentlig makt ska utövas sakligt, jämnt och med respekt för varje människas rätt att själv forma sitt liv. Det är särskilt viktigt i en tid då auktoritära och nationalistiska

krafter ofta försöker använda religion och kultur som politiska vapen. Ibland används religion för att misstänkliggöra minoriteter. Ibland används religionskritik som täckmantel för rasism. Och ibland används religiösa argument för att angripa jämställdhet, sexualundervisning, aborträtt eller hbtqi-personers rättigheter. Miljöpartiet motsätter sig alla dessa former av inskränkningar.

Vi menar att ett fritt samhälle måste klara två saker samtidigt. Det måste försvara människors rätt att utöva sin tro och skydda religiösa minoriteter från hat, hot och diskriminering. Samtidigt måste det kunna försvara rätten att kritisera religion och möjligheten för människor att leva utan religiösa krav. Religionsfriheten är inte fullständig om den bara skyddar den som tror. Den måste också skydda den som inte tror, den som tror på ett annat sätt och den som vill bryta med förväntningar från familj, samfund eller samhälle.

Därför behövs en politik som håller fast vid demokratins kärna: alla människor har samma värde och samma rättigheter. Skolan ska vila på kunskap och demokratiska värderingar. Valfärden ska möta människor som individer, inte som representanter för en grupp. Rättsstaten ska skydda människor mot våld, hot, diskriminering och kontroll – oavsett om förtrycket motiveras religiöst, kulturellt, politiskt eller på andra sätt.

Miljöpartiets syn på religion och politik och sammanblandningen mellan de

två grundar sig på tanken om att det offentliga ska vara gemensamt, demokratiskt och rättighetsbaserat. Där möts vi som jämlika medborgare – med olika övertygelser, men med samma friheter.

Leo Theander

Politiskt sakkunnig

Miljöpartiets riksdagskansli

Inför riksdagsvalet bad vi alla partier skriva en artikel om religion och politik.

Vad tycker partierna? Vänsterpartiet

Religionens roll och sammanblandning med politiken har länge varit en aktuell del av den svenska samhällsdebatten. För oss i Vänsterpartiet är utgångspunkten tydlig, staten ska vara sekulär och politiska beslut ska fattas på demokratiska grunder, mänskliga rättigheter och vetenskap inte utifrån religiösa läror eller trosuppfattningar. Samtidigt är vi måna om att försvara religionsfriheten och varje människas rätt att tro, tvivla eller avstå från religion. Särskilt i en tid när rasistiska och populistiska förslag från partier ofta attackerar och pekar ut grupper i samhället.

Vi menar att staten har ett stort ansvar för att säkerställa att människor inte bara har rätt att tro, utan också möjlighet att utöva sin religion och bevara sin identitet. Statens agerande och behandling av urfolks och nationella minoriteters rättigheter i samhället är ett sammanhang där politik och religion möts. Här har Sverige genom historien utsatt dessa grupper för allvarliga övergrepp. Rasistiska, antisemitiska och koloniala föreställningar har länge präglat myndigheters syn på dessa grupper.

Där anser vi att Sverige som stat behöver ta ett större ansvar än i dag för att utreda vad som skett genom sannings- och försoningskommissioner för att senare såväl ge offentliga ursäkter som att säkerställa att dessa övergrepp inte sker igen. Om religionsfriheten ska kunna fungera i praktiken menar vi att staten har en särskild skyldighet att stärka rätten till språk, kulturarv och religion genom konkret politisk handling.

Samtidigt anser vi att religion som sådan inte ska påverka offentlig verksamhet. Ett exempel är religiösa friskolor, som vi ser som problematiska. Vi menar att dessa skolor förstärker segregationen eftersom de bidrar till att elever med olika bakgrund möts mer sällan i vardagen. En gemensam skola ser vi i stället som en viktig plats där barn kan mötas över religiösa, kulturella och sociala gränser.

Vår hållning hänger också ihop med en bredare analys av rasism. Historiskt har rasistiska idéer varit öppet formulerade i vetenskap och politik. I dag ser de annorlunda ut, men lever kvar i andra former. Negativa stereotyper kopplas ofta till religion, kultur eller etnicitet snarare än till idéer om exempelvis rasbiologi. Vi menar att detta kräver en medvetenhet om hur historien påverkar dagens föreställningar och hur politik kan bidra till att motverka dem.

Mot denna bakgrund blir gränsdragningen mellan religion och politik central. Religion ska kunna vara en viktig del av människors liv, men den ska inte styra politiska processer eller inskränka andra människors rättigheter. Vår syn bygger alltså på en balans, staten ska stå fri från religion, men samtidigt aktivt arbeta för att varje människa ska kunna utöva sin tro och bevara sin identitet. I den balansen kan ett samhälle utvecklas där människor med olika bakgrund lever tillsammans på jämlika villkor.

Vi anser även att man behöver skilja staten från Svenska kyrkan mer än vad som skedde 1 januari 2000. Trots att det gått över 25 år sen så finns det fortsatt vissa gråzoner. Exempelvis

vad gäller huvudmannskapet för begravningsverksamheten där Svenska Kyrkan, med undantag för Stockholms och Tranås kommun, är huvudman. Vänsterpartiet anser att begravningsverksamheten i grunden är en samhällsuppgift och att kommuner därför bör vara huvudmän. Detta skulle dock inte hindra att trossamfund kan ges ansvaret av kommunen för begravningsverksamheten av sina medlemmar.

Ett annat konkret exempel är lagstiftningen som rör vilken församling man tillhör om man är medlem i Svenska kyrkan. Det borde enligt oss vara upp till kyrkans egna beslutande organ att avgöra villkoren för medlemskap i en församling och om det ska grundas på geografisk koppling eller andra grunder. Inte som i dag genom lagstiftning.

Sammanfattningsvis ser vi i Vänsterpartiet att en sammanblandning mellan religion och politik är problematisk när den riskerar att ge religiösa normer inflytande över vår lagstiftning eller begränsa människors fri- och rättigheter. Samtidigt som vi står upp för och försvarar religionsfriheten och rätten för varje individ att utöva sin tro. För oss är målet ett samhälle där staten är neutral i religiösa frågor och där alla människor, oavsett livsåskådning, behandlas med samma respekt och rättigheter.

Jessica Wetterling

Riksdagsledamot

Vänsterpartiet

När religion åter blir politiskt språk

Trots långt driven sekularisering används religion allt oftare som politiskt verktyg. Inte främst som trosutövning, utan som ett språk för ordning, auktoritet och kontroll, med konsekvenser för lagstiftning, demokrati och individens autonomi.

Historiskt har religion varit en central del av statlig maktutövning. Lagar, hierarkier och lydnad motiverades med hänvisning till en auktoritet bortom mänsklig prövning. Religionen gav politisk makt en grund som gjorde ifrågasättande både svårt och kostsamt. Med upplysningen förändrades detta gradvis. Staten började motivera beslut genom lag, argumentation och ansvar inför medborgare, medan religionens roll försköts mot personlig övertygelse och kulturell tradition.

Separationen mellan religion och stat blev dock aldrig fullständig. Under de senaste decennierna har religion åter fått politisk betydelse, inte genom ökad tro utan genom att dess normer och symboler används i politiska syften. När förtroendet för politik och rättssystem minskar används religiöst präglade föreställningar som ramar för ordning.

Den politiska användningen av religion varierar mellan samhällen. I Iran utgör religion statens rättsliga grund. I Israel sammanflätas religion, nationell identitet och rättssystem, särskilt inom familjerätt och medborgarskap. I USA påverkar religiöst präglade normer lagstiftning om abort och reproduktiva rättigheter trots en sekulär konstitution. I delar av Sydamerika samverkar

religiositet och politisk makt på liknande sätt, medan Irland visar hur religiösa normer kan bli lag och senare omprövas demokratiskt. Skillnaderna är stora, men gemensamt är att religiöst präglade normer ges statlig auktoritet och fungerar som politiskt språk.

Religionens återkomst handlar därför inte om fördjupad trosutövning, utan om funktion. Den ger staten ett ramverk för att formulera ordning, tillhörighet och berättigande. När detta språk institutionaliseras förändras demokratins funktionssätt, eftersom politiska beslut i högre grad formas av föreställningar om rätt och fel än av ansvar och förhandling.

Samtidigt har religion historiskt fungerat som bärare av svar på existentiella frågor om livets början och slut, kroppsligt ansvar, lidande, familj och tillhörighet. Sekulära samhällen har avgränsat staten från att formulera sådana svar, utan att frågorna försvunnit. När gemensamma föreställningar om rätt, ansvar och tillhörighet försvagas kan religiösa traditioner därför omtolkas och tas i bruk i politiska sammanhang som färdiga tolkningsramar.

Kärnan i problemet handlar inte om tro utan om hur staten använder religiösa normer för att rättfärdiga makt. När lagar och politiska beslut hämtar auktoritet ur religiösa traditioner, oavsett om det sker genom sharia, halakha, kristen nationalism eller katolsk moralteologi, blir de svårare att ifrågasätta. Besluten förses då med ett moraliskt tolkningsföretäcke som inte kan prövas på samma villkor som sekulära argument.

Politisk oenighet riskerar därmed att tolkas som normbrott, samtidigt som lagen börjar bära föreställningar om rätt och fel. I praktiken görs familjen till norm, sexualiteten till markör och kvinnors liv till symboler för ordning och identitet. Det som framställs som försvar av värden handlar ytterst om vilka liv som erkänns och vilka kroppar som ges autonomi.

När religion eller dess sekulära motsvarigheter används som politiskt språk tar staten också på sig rollen att formulera normer för hur människor bör leva. Familjen blir normbärare, sexualiteten en markör och kvinnors kroppar görs till symboler för ordning och nationell identitet. Förskjutningen sker sällan genom öppna brott, utan växer fram genom lagtolkning, institutioner och vardagliga värderingar.

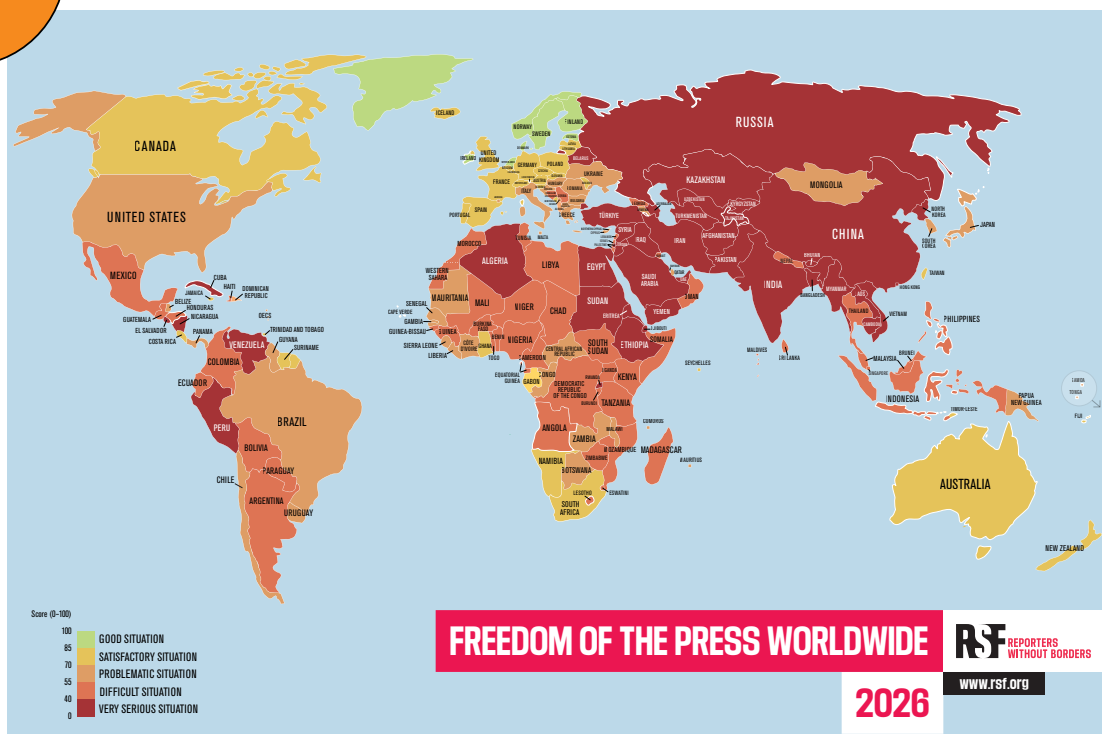
I detta globala mönster betraktar sig Sverige ofta som ett undantag genom sin sekularisering och självbilden av staten som neutral och rationell. Men denna självbild är förenklad. Religionens politiska funktion har inte försvunnit, utan förändrat form. I stället för teologi används begrepp som värdegrund och samhällsgemenskap, där normer framstår som givna snarare än som möjliga att pröva.

Demokratins styrka ligger i att normer kan prövas och förändras. När religion blir politiskt språk blir politisk kritik en fråga om moral eller sanning, snarare än om argument och konsekvenser

Sima Valizadeh

POLITIK

Pressfrihet

Enligt Reportrar utan gränser pressfrihetsindex har pressfriheten globalt blivit sämre och sämre de senaste åren.

Pressfriheten är i sig ingen juridisk term men råder under tryckfrihetsförordningen som tillhör en av Sveriges fyra grundlagar och därmed en av våra viktigaste lagar, självaste grunden i vår demokrati. Media syftar till att granska makten och makthavare, erbjuda människor möjlighet att hålla sig informerade och erbjuda arenor att göra sina röster och åsikter hörda och lästa.

Presskritik ger utslag på samhällets lackmuspapper. När röster börjar höjas om att pressen är vinklad, att journalister bör tystas, att frågor är felställda, är det dags att börja försvara den sköra fernissa som demokratin ändå är.

Det finns pressetiska regler som styr pressfrihetens yttersta gränser. De är nödvändiga och skyddar journalismens offer från felcitering och fulklippningar. Men våra politiker har inga rättigheter att bli rapporterade om på ett balanserat

sätt. Det kravet innefattar bara public service och inte ens där råder lagar om en välvilligt neutral rapportering. Även public service har rätt att kritiskt granska frågor ur ett visst perspektiv och balans och neutralitet kan lösas genom andra medel, t.ex genom att en utpekad har en möjlighet att försvara sig och att eventuella motpooler kan ges utrymme i andra program.

Saklighet och rätten att få felaktigheter korrigerade ingår i de pressetiska reglerna, men inom politiken är ju få saker vetenskapliga på det sättet att det finns ett rätt och ett fel. Det handlar ju oftare om perspektiv och om att ta ställning i komplexa frågor. Och där bör media helt enkelt visa på olika perspektiv och utreda orsaker och argument bakom dessa perspektiv.

Det finns oändliga exempel på maktens rädsla för medias genomslagskraft. Alla diktatoriska nationer och flertalet förtäckt demokratiska länder kännetecknas av våld och fängslande av journalister.

Det är därför en humanistisk skyldighet

att stötta fria medier. Även perspektiv vi ogillar har rätt att publiceras så länge dessa inte bryter mot annan lagstiftning såsom diskrimineringslagen eller paragrafer om olaga hot eller ärekränkning.

2026 rapporterar Reportrar utan gränser för 25:e året i rad sitt pressfrihetsindex. Den genomsnittliga pressfriheten ligger nu på rekordlåg nivå.

Sverige har länge haft en hög placering på listan men faller en placering i år och ligger på plats fem i årets index. Reportrar utan gränser varnar för ett politiskt klimat i landet där flera politiska beslut stramar åt pressfriheten och där fler väljare rör sig mot ytterkanterna. Man rapporterar att det är ett välkänt fenomen att ju radikalare människor blir, desto hårdare kritiserar etablerade medier och public service.

Alla samhällen behöver den säkerhetsventil som journalismen utgör. Utan den får vi ett korrupt och maktfullkomligt samhälle. Därför varnar Humanisterna om pressfriheten.

Janna Aanstoot

Sekularismen är ingen vunnen strid

Sverige beskrivs ofta som ett av världens mest sekulära länder. Men sekularism är inte ett tillstånd man når en gång för alla. Det är en samling konkreta arrangemang som måste underhållas och försvaras. Just nu står flera av dem under press. Det handlar inte om att tränga undan tron, utan om att värna en enkel princip: staten ska inte ta parti i livsåskådningsfrågor och statens institutioner ska tillhöra alla medborgare på lika villkor.

Tre frågor visar var principen provas. Den tystaste är kanske den mest avslöjande: begravningar. Alla som är folkbokförda i Sverige betalar en obligatorisk begravningsavgift via skattsedeln, oavsett tro eller medlemskap. Ändå är det Svenska kyrkan som är huvudman för begravningsverksamheten i hela landet, förutom Stockholm och Tranås.

En av samhällets mest grundläggande och universella uppgifter är alltså utlagd på ett enskilt trossamfund. Att icke-medlemmar måste företrädas av ett särskilt begravningsombud, utsett av Länsstyrelsen, är ett erkännande av att konstruktionen skaver. Ordningen är en kvarleva från skilsmässan mellan kyrka och stat år 2000. En sekulär persons sista vila förvaltas av ett samfund hon valt att stå utanför. När församlingar dessutom börjat driva egna, vinstdrivande begravningsbyråer vid sidan av myndighetsuppdraget har till och med Konkurrensverket reagerat. En civil rättighet för alla borde förvaltas civilt, av det allmänna, inte av kyrkan.

Den andra striden gäller de konfessionella friskolorna. Här är problemet inte de vuxnas tro utan barnens rättigheter till utbildning på vetenskaplig grund och att själv få ta

ställning i livsåskådningsfrågor, utan gruppträck. Och det handlar inte om en viss religion. En skola som sorterar barn efter föräldrarnas tro motverkar själva poängen med gemensam skola, att barn med olika bakgrund möts.

Lagen kräver att undervisningen ska vara icke-konfessionell, men tillåter att "utbildningen i övrigt" är konfessionell. Detta är en glipa som gång på gång lett till skolor med otillåtna religiösa inslag, ibland med kopplingar som Säpo varnat för. Frågan om etableringsstopp har utretts och skjutits upp i snart ett decennium.

Men etableringsstopp vore en halvmesyr. Det fryser dagens skolor och gynnar därmed de trosriktningar som hunnit etablera sig. Den konsekventa hållningen är att låta samma regel gälla som i den kommunala skolan: hela skoldagen bör vara fri från konfession.

Den tredje striden handlar om skattepengar. Sedan 2025 gäller ett demokrativillkor för statligt stöd. Samfund vars verksamhet eller företrädare strider mot grundläggande demokratiska värderingar ska inte få bidrag. Att staten inte finansierar antidemokratisk verksamhet är självklart riktigt. Men regeln måste tillämpas lika för alla, som ett skydd för demokratin, inte som ett vapen mot obekväma trosriktningar. Under villkoret ligger dessutom en större fråga

som sällan ställs rakt ut. Ska staten alls finansiera trosutövning? Hur drar man i så fall gränsen utan att börja rangordna religioner? Neutralitet betyder att inte gynna en tro framför en annan, eller tron framför tvivlet.

Listan kan göras längre, som till exempel samfundens vigselrätt, statliga gudstjänster, kungens religionsfrihet, samvetsfrihet i värden, omskärelse, ritualsakt, koranbränningar icg så vidare. Mönstret är detsamma.

Det gemensamma i alla dessa frågor är att besluten inte fattas i något principiellt vakuum. De avgörs varje år, i budgetar, i tillståndsprövningar och i omröstningar i riksdagen. Sekularismen vinns och förloras i sådana bataljer, inte i högtidliga deklarationer. Därför går det aldrig att luta sig tillbaka.

Att hålla religion och politik åtskilda är inte att vara fientlig mot de troende. Var och en får tro, be och organisera sig precis som förr. Det vi försvarar är något annat: en stat som inte kräver att du delar dess tro för att räknas som fullvärdig medborgare. En begravning som är din oavsett vad du tror. En skola som möter ditt barn med kunskap, inte med en lära. Skattepengar som inte tar ställning åt dig.

Det är konkret. Det pågår nu.

Patrik Lindenfors

De politiska ideologierna och klimatfrågan

Valdagen närmar sig. Snart måste jag pröva och väga mina värderingar mot de politiska ideologier som står till buds – konservatism, liberalism, socialism och ekologism – ett höger- och ett vänsterblock. Svårt, men jag måste. Olika värden måste ställas mot varandra. För mig är klimatfrågan mycket viktig, eftersom den påverkar alla andra tänkbara områden, och inte minst vårt demokratiska system, som riskerar att dö i hettan. Klimatet är vårt nya politiska slagfält som vi kunnat se inte minst i USA under Trumpåren. Demokratikris och klimatkris vävs samman och förstärker varandra. Är demokratin och våra politiska ideologier verkligen rustade för att kunna ta sig an denna den största utmaning som mänskligheten någonsin stått inför? Frågan är väl värd att ställas. Alltför många politiska klimatåtgärder är falska, populistiska och enbart till för att fånga oroliga väljares röster. Mycket är oklart om hur vi bäst skall hantera detta hot, men ett är helt säkert, gör vi inget blir världen obeboelig.

Vilka grundläggande värderingar eller kärnvärden har då våra svenska politiska ideologier för att skapa det goda samhället? Är det viktigaste att säkerställa individens frihet och individualism som hos liberalismen, att främja jämlikhet, kollektivism och ekonomisk välfärd som hos socialismen, att värna våra etablerade kulturtraditioner och storföretagens tillväxt som för konservatismen eller att främst skydda vår miljö och den biologiska mångfalden som grund för vårt samhälles överlevnad som

hos ekologismen? Om du nu skulle anse att allt detta är viktigt, återstår frågan hur de skall rangordnas när de hamnar i konflikt med varandra, vilket de naturligtvis ofta gör. Ny kärnkraft, högre flygskatt, mindre köttätande, billig bensen, låga matpriser, bättre djurhantering o.s.v. Vad är rättvist? För vem, och vad är moraliskt bäst?

De tre första ideologierna – liberalism, konservatism och socialism – utgår enbart från människans perspektiv och hennes välbefinnande, ett antropocentriskt synsätt, ett arv från den kristna religionen där naturen är ett objekt, ett skafferi skapat för människans behov. Ekologismen däremot menar att även djur och natur bör värnas för sitt egenvärdes skull och tillskrivas rättigheter i paritet med människodjurets. Vårt moraliska rum bör då innefatta allt levande på planeten. Här skiljer sig de olika politiska och religiösa ideologierna åt. En liten andel politiker inser nog att vårt nuvarande ekonomiska system – en kapitalism med sin tävlan om tillväxt och största möjliga vinst – är en omöjlighet i en värld med begränsade resurser, och därför måste radikalt förändras. För att få till en sådan omställning måste både piskan och moroten fram. En piska i form av begränsningar, skatter, avgifter och straff och en morot i form av skattelättnader, bonusar, kompensationer och andra incitament.

Miljöpartiet är de enda som har ekologismen som kärnvärde, där människan kort sagt måste leva i balans med naturen, inte föra krig mot den. Tyvärr har partiet mest profilerat sig med

den öppna dörrens och kravlöshetens politik i immigrationsfrågan, och därigenom förlorat mycket av sin trovärdighet i många väljares ögon och skadat ekologismen som idé och gjort den till en vänsterfråga, vilket den till sin natur inte är och inte bör vara.

För en del frågor, där både sociala värden och naturvärden ingår, uppstår ofta ett avvägningsproblem. En del natur går inte att rädda utan att stora sociala värden går om intet. Svaret på denna typ av målkonflikt kan vara, enligt den finske filosofen Henrik von Wright, att vi människor ges rätten att ”ta av” naturen bara så mycket att våra mest grundläggande behov kan tillgodoses, vilket innebär att vi måste sluta med vår överkonsumtion och vår tillväxtfixering.

En min avslutande önskan vore att de politiska ideologiernas företrädare kunde sluta betrakta oss väljare som idioter eller mindre vetande barn, och istället kunde börja samtala med varandra om sina respektive kärnvärden, lyssna på varandra, jämföra dessa värden och söka uppnå en bästa möjliga samstämmighet i denna klimatångestens tid. Inget babbel om kärnkraft, elbilar, bostadspriser, kriminalitet eller falukorvar utan ett ideologiskt samtal om deras kärnvärden. Detta tror jag även att de flesta väljare skulle önska sig inför valet oavsett politiska preferenser. Men detta är kanske bara ett önsketänkande, en from men naiv förhoppning.

Sture Boström

Humanist och naturvetare i Uddevalla

Religion och politik i USA

Humanisterna Stockholm inledde årsmötet, den 3 mars 2026, med ett föredrag av Dag Blanck, professor i nordamerikastudier vid Uppsala universitet. Här följer en kort sammanfattning.

Som vi känner till är Sverige avvikande i graden av sekularisering jämfört med de flesta andra länderna, även USA. Det framgår bland annat av World Value Survey. När USA bröt sig loss från Storbritannien och författade sin Konstitution 1776, så skapades en republik, man ville inte ha monarki som britterna. Det var också viktigt med en separation mellan kyrka och stat. Ett av de 10 tilläggen till Konstitutionen innebar att det inte får etableras en statskyrka i USA, och man får inte heller förhindra religionsfrihet.

Statligt finansierade skolor får inte undervisa i religion, det får däremot privata skolor. Skolbön är inte tillåtet i offentliga skolor sedan 1962. Det finns starka uttryck och krafter för religion i USA och många har ett starkt engagemang för sin religion. I de offentliga skolorna får man undervisa om evolutionen och Darwin. Däremot får man inte undervisa om kreationism eller intelligent design, vilket kan förekomma i privata skolor.

Förutom ursprungsbefolkningen är alla invandrare i USA, antingen frivilliga eller ofrivilliga. De ofrivilliga kom till landet genom exempelvis slavhandel. Många av de frivilliga invandrarna kom med drömmen om religiös frihet, från länder där de upplevde sig förföljda. Exempelvis puritanerna som kom som pilgrimer till Massachusetts. De ville frigöra sig från den anglikanska kyrkan och vara fria från den katolska övertygelsen.

De svenskar som invandrade till USA hade oftast ekonomiska skäl men även religiösa skäl i viss mån. Exempelvis Erik Jansson från Uppsala län, som var en självutnämnd profet. Man fick inte predika utanför kyrkan i Sverige, så han flydde till Illinois 1846 tillsammans med en grupp människor som följde med. Där bildade de en koloni vilket var starten på den svenska emigrationen till Nordamerika.

USA var ett protestantiskt land från början sedan kom det en stor grupp katolska irländare på 1840-talet och många hamnade i Maryland, som fick namnet efter Maria. Det har funnits en stark anti-katolicism i USA, man ville helst inte ta emot irländarna. Chicago blev ett fäste för svenskar och de anammade denna anti-katolicism. På så sätt kunde svenskarna hamna högre i hierarkin, irländarna var även fattigare.

Irländarna blev politiskt aktiva och John F Kennedy var den första katolska presidenten. Det fanns ett motstånd mot honom vilket handlade om huruvida hans lojalitet skulle vara gentemot påven eller USA. Joe Biden var också katolik. I USA definierar man härkomst utifrån en självdefinition, där man utgår varifrån förfäderna kom. Det har lett till att 35 miljoner amerikaner säger sig ha irländskt påbrå.

Mormonerna är den enda inhemska religionen, och den vill man inte

räkna som en kristen religion. Presidentkandidaten Mitt Romney var mormon. Det har även kommit judiska och muslimska grupper till USA. Idag finns en muslimsk kongressledamot från Minneapolis, med somaliskt ursprung, och uppvuxen i Kenya. Det finns starka anti muslimska krafter i landet idag. Andelen kristna i USA minskar från 78% 2007, till 63% 2024. De icke religiöst anslutna ökar från 16% till 28% under samma period. De icke kristna grupperna är få och små. Lutheranska kyrkan tappar flera medlemmar, muslimerna ökar lite. Fortfarande är fler människor religiösa och konservativa i sydstaterna. Abortfrågan är en stor fråga och numera är det delstaterna som har makten att bestämma lagstiftningen i abortfrågan. För många religiösa väljare är den frågan avgörande. Det har funnits många väckelserörelser genom åren i USA. Uttryck som "God bless America" är dock mycket retorik. Det som sägs vid presidentinstallationen, "So help me God", står exempelvis inte i konstitutionen men har blivit ett gängse tillägg.

Avslutningsvis konstaterade Dag Blanck att det skulle vara mycket svårt att vara ateist och presidentkandidat i USA.

Susanne Björkbom

Begravningspolitik

Vad tycker de politiska partierna om att förvara aska i hemmet? Vad tycker de om aktiv dödshjälp? Och vad tycker partierna om vattenkremering? Detta är några av de frågor som Humanisternas styrelse valde att ställa i en enkät som gick ut till samtliga riksdagspartier om begravningspolitik!

Nedan kommer partiernas svar och kommentarer att redogöras för. Svaren sorteras med positiva svar först, sedan negativa, sedan avstår och avslutningsvis övrigt. Sinsemellan presenteras svaren i den ordning partierna skickade in sina svar vilket var: Liberalerna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Centerpartiet, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna. Socialdemokraterna valde att inte svara på enkäten och kommer således inte redogöras för.

Vad är ert partis inställning till möjligheten att förvara aska från en avliden i hemmet?

- **Vänsterpartiet Positivt**
- **Miljöpartiet Negativt**
"Vi har i nuläget inga förslag på att ändra nuvarande lagstiftning."
- **Sverigedemokraterna Negativt**
- **Kristdemokraterna Negativt**
"En människas kvarlevor ska hanteras med värdighet. För att undvika konflikter eller att kvarlevorna på annat sätt inte hanteras med värdighet står vi bakom nuvarande regelverk."
- **Liberalerna Övrigt**
"Liberalernas inställning till möjligheten att förvara askan från en avliden i hemmet är försiktigt positiv, när detta varit den avlidnas egen önskan. Om möjligheten att förvara aska hemma ska tillåtas behöver vi utreda frågan närmare för att få en helhetsbild av vilka risker detta kan medföra, och vilka konsekvenser det bär med sig för

de anhöriga som därmed inte får en grav eller minnesplats att gå till."

- **Centerpartiet Övrigt**
"Centerpartiet har inte specifikt tagit ställning till frågan om förvaring av aska i hemmet, men vi vill se en friare utveckling av reglerna kring hantering av aska, särskilt vad gäller bevarande och uppdelning av askan."
- **Moderaterna Övrigt**
"Moderaterna har i dag inga förslag om att kunna förvara aska hemma och det finns flera moraliska och praktiska frågor som först måste utredas."

Är ert parti positivt inställt till att låta upp reglerna gällande spridningen av aska?

- **Liberalerna Ja**
"Liberalerna vill se över dagens regler för spridning av aska. Vi menar att regelverket måste vara rättssäkert och värdigt men samtidigt ser vi att dagens ordning är onödigt stelbent och byråkratisk. För många människor finns en stark symbolik i att få sprida askan på en plats som varit viktig för den avlidne. Vi ser ingen anledning till att staten ska förhindra att aska sprids på en känslomässigt betydelsefull plats, så länge den platsens betydelse som minnesplats inte drabbar någon annan, till exempel genom att en småhustomt senare säljs till ny ägare. Sammanfattningsvis anser vi att det finns skäl att se över regelverket för att pröva om processen kan göras mer flexibel, utan att kompromissa med värdighet, förutsägbarhet och rättssäkerhet."
- **Vänsterpartiet Ja**
"Vi anser att man ska kunna få

tillstånd till spridning oavsett religiös uppfattning."

- **Centerpartiet Ja**
- **Moderaterna Ja**
"Moderaterna har inga förslag om spridandet av aska, men under förutsättningen att spridningen sker på ett respektfullt sätt och med tillstånd från markägaren är vi öppna för tanken och ser positivt på att frågan diskuteras."
- **Miljöpartiet Nej**
"Vi har i nuläget inga förslag på att ändra nuvarande lagstiftning."
- **Sverigedemokraterna Nej**
- **Kristdemokraterna Nej**
"En människas kvarlevor ska hanteras med värdighet. För att undvika konflikter eller att kvarlevorna på annat sätt inte hanteras med värdighet står vi bakom nuvarande regelverk."

Hur ställer sig ert parti till möjligheten att avsluta sitt liv med hjälp av reglerad dödshjälp när allt hopp är ute?

- **Liberalerna Positivt**
"Liberalerna vill införa dödshjälp för döende människor, för att de själva ska ha rätt att styra livets sista dag. Vi anser att en människa med konstaterat kort tid kvar att leva ska ha rätt att efter goda samtal med sjukvården få stöd med att avsluta sitt liv, innan lidandet blir outhärdligt. Det är avgörande för oss att en sådan möjlighet omges av starka rättssäkerhetsprinciper, tydliga medicinska och etiska ramar och stark palliativ vård. I grunden handlar frågan om att möta den människa som snart ska dö med medmänsklighet, kunskap och fokus på varje individs självbestämmande intill den sista dagen."

- **Miljöpartiet Positivt**

“Miljöpartiet har som första parti ett kongressbeslut från 2015 att förespråka en utredning av dödshjälp. Åtta av tio svenskar var så sent som 2000 positiva till frivillig dödshjälp när “allt hopp är ute”. En rad länder i Europa och flera stater tillåter detta, däribland Österrike, Spanien, Portugal, Storbritannien, Belgien, Tyskland, Luxemburg, Italien, Nederländerna och Schweiz. Politiska processer i riktning att lagstifta om dödshjälp pågår också i Frankrike, Slovenien och Irland. Åtgärden handlar om att värna den enskildes rätt. Det finns risker som bör tas på största allvar och hur riskerna kan minimeras bör utredas grundligt. Några relevanta kriterier som brukar nämnas i sammanhanget är att personer som kan komma att få dödshjälp: a) lider av diagnostiskt bekräftad terminal sjukdom eller tillstånd, som medför outhärdligt lidande b) är beslutskompetenta, det vill säga kapabla att fatta och kommunicera informerade beslut i frågor rörande behov och vård i livets slutskede och c) är 18 år eller äldre.”

- **Kristdemokraterna Negativt**

“Sjukvårdens uppgift är att bota, lindra och trösta. Aktiv dödshjälp (eutanasi) och assisterade självmord är, och skall fortsatt vara förbjudet. Att däremot ge en döende patient smärtstillande preparat är inte dödshjälp även om det, som en konsekvens, i vissa fall kan förkorta livet. Detta får dock inte vara syftet. Patientens vilja ska väga tungt och en patient som motsätter sig behandling ska respekteras.”

- **Moderaterna Negativt**

“Moderaterna står fast vid att dödshjälp inte ska legaliseras i Sverige. Vi anser att samhällets ansvar i stället är att erbjuda högkvalitativ palliativ vård, god smärtlindring och värdigt

omhändertagande i livets slutskede.”

- **Sverigedemokraterna Avstår**

“Vi vill att frågan om reglerad dödshjälp ska utredas grundligt och att de etiska aspekterna, både för och emot, vägs in.”

- **Vänsterpartiet Övrigt**

“Frågan om aktiv dödshjälp innebär etiska överväganden som mycket grundligt måste göras och som talar för att dödshjälp står i stark kontrast till det som är vårdens främsta uppgift; att bota, lindra och trösta. Förutom de etiska överväganden som behöver göras finns det en hel del lagtekniska och praktiska överväganden som behöver till. Det vore därför bra med en statlig utredning i frågan för att belysa vikten av en seriös, faktabaserad och trovärdig debatt.”

- **Centerpartiet Övrigt**

“Centerpartiets ställningstagande bygger på principen om individens självbestämmande och rätten till ett värdigt avslut på livet vid obotlig sjukdom och outhärdligt lidande. Vi anser därmed att aktiv dödshjälp bör utredas och införas i Sverige under strikt reglerade former, för att säkerställa att det handlar om patientens egen, välgrundade vilja.”

Anser ert parti att Svenska kyrkan ensam ska vara huvudman för begravningsverksamhet?

- **Sverigedemokraterna Ja**

“Vi anser att den ordning som råder idag, med svenska kyrkan som huvudman, för närvarande fungerar på ett tillfredsställande vis.”

- **Moderaterna Ja**

“Moderaterna har inga förslag om att ändra på dagens ordning och ser inte att Svenska kyrkan skulle missköta sitt uppdrag.”

- **Liberalerna Nej**

“Det finns flera utmaningar med att Svenska kyrkan är huvudman för begravningsverksamheten.

Av respekt för religionsfriheten bör staten förhålla sig neutral och hitta en lösning utanför kyrkan. Vi menar att länsstyrelserna är en lämplig huvudman för uppgiften, så att personer som står utanför kristna samfund inte behöver ta hjälp av Svenska kyrkan.”

- **Miljöpartiet Nej**

“Stockholms stad och Tranås kommun är idag huvudmän i sina respektive kommuner och en förändring där Svenska kyrkan ensam ska vara huvudman för begravningsverksamhet bör i så fall få stöd från dessa två kommuner.”

- **Västerpartiet Nej**

“Redan i dag finns det kommunala huvudmannaskap för kyrkogårdsförvaltning tex i Stockholm.”

- **Kristdemokraterna Avstår**

“På de flesta platser i Sverige är Svenska kyrkan huvudman för begravningsverksamheten, på några ställen är det istället kommunen som tar ansvaret. Huvudmannaskapet är inte viktigast, utan att verksamheten sköts på ett välfungerande sätt i enlighet med gällande regelverk. Med det sagt är Svenska kyrkan en väl lämpad huvudman, bland annat genom sin stora erfarenhet och välfungerande organisation.”

- **Centerpartiet Övrigt**

“Centerpartiet har på lokal nivå verkat för lokala alternativ, och anser därför inte att Svenska kyrkan nödvändigtvis ska vara ensam huvudman.”

Hur ställer sig ert parti till andra begångelsemetoder såsom kompostering eller vattenkremering?

- **Liberalerna Positivt**

“Liberalerna anser att det är upp till varje person själv och i avsaknad av sista vilja dennes anhöriga att bestämma begravningsmetod, förutsatt att

den är respektfull.”

- **Miljöpartiet Positivt**
“Miljöpartiet har inga beslut om andra begravningsmetoder än de som idag är tillåtna, men vi vill verka för en översyn av andra begravningsmetoder än de som är godkända i Sverige idag enligt ett kongressbeslut från 2025.”
- **Centerpartiet Positivt**
“Centerpartiet vill att begravningslagen ska anpassas till ett modernt och sekulärt samhälle så den inte enbart utgår från kyrkliga värderingar, utan istället baseras på fakta och är tillämpbar för alla oavsett tro. Lagstiftningen är föråldrad och hindrar utvecklingen av mer hållbara alternativ, och behöver därför ses över även för att möjliggöra nya tekniker.”
- **Moderaterna Negativt**
“Moderaterna har inga förslag om nya begångelsemetoder. Vi anser att begångelsemetoder ska ske med högsta respekt för de anhörigas och den avlidnes integritet samt med bred förankring i det allmännas moral.”
- **Sverigedemokraterna Avstår**
- **Kristdemokraterna Avstår**
“Frågan har i perioder diskuterats men som parti driver vi inte frågan om andra begångelsemetoder än de i dag gällande.”
- **Vänsterpartiet Övrigt**
“Vi anser att det är viktigt att det finns olika alternativ och att hänsyn tas till den avlidnes och anhörigas vilja. Vi har inte tagit ställning till dessa metoder specifikt men är öppna för att se över frågan.”

Vilka frågor anser ert parti vara viktigast gällande begravningspolitik och vad vill ni verka för inom detta område?

- **Liberalerna**
“Begravningsverksamheten ska vara ett samhällsansvar som bedrivs rättssäkert, konfessionsneutralt och med

respekt för människors olika livsåskådningar. Alla ska garanteras ett värdigt slut och en värdig begravning, oavsett religiös tillhörighet eller om man saknar religiös övertygelse. Individens och de anhörigas önskemål ska stå i centrum och samhällets roll är att möjliggöra val, inte att styra innehållet. Liberalerna vill att dödens politik ska präglas av värdighet, frihet och respekt för individen - från livets slutskede, genom begravningsplanering, de anhörigas sorgearbete och under tiden som följer. Därför vill vi även överväga sorgepeng.”

- **Miljöpartiet**
Hänvisade till tidigare svar.
- **Vänsterpartiet**
“Det är viktigt för oss att alla fall ska behandlas lika oavsett religiös övertygelse och det är därför vi har lagt en motion till riksdagen om översyn av begravningslagen och begravningsförordningen. Enligt begravningsförordningen krävs det tillstånd från länsstyrelsen för att få dela askan efter en avliden. Tillstånd meddelas endast om det finns synnerliga skäl för att en del av askan ska få gravsättas utomlands och det är uppenbart att man kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt. Synnerliga skäl kan t.ex. vara en seriöst grundad religiös uppfattning. Vi anser dock att det är ett högst rimligt önskemål att få sin aska delad även om man inte har en religiös trosuppfattning. På likartat sätt är det i normalfallet inte heller tillåtet för de anhöriga att förvara den avlidnes aska i hemmet, såvida man inte tillhör en religion där detta är en viktig del i avskedet. Många har ursprung i andra länder och det händer ibland att man vill ha sin aska delad så att den kan bli gravsatt eller spridd både i Sverige

och i ursprungslandet. I Sverige är kyrkan skild från staten och därför bör lagstiftningen som reglerar begravningar också bygga på jämlika och sekulära principer.”

- **Centerpartiet**
“Begravningslagen behöver moderniseras för att anpassas till ett modernt och sekulärt samhälle så den är ändamålsenlig för alla, oavsett tro.”
- **Sverigedemokraterna**
“Reglerna för begravningar ska genomsyras av respekt för den avlidne. I detta ingår viss ordning och reda och det ska finnas en fungerande ordning för alla begravningar. En eventuell utmaning är att det händer mycket i omvärlden och att begravningsverksamheten kan komma behöva hantera en kris eller konflikt, i Sverige eller utomlands. Detta kräver samverkan mellan exempelvis politik, myndigheter och svenska kyrkan.”
- **Kristdemokraterna**
“Ceremonier i livets avgörande skeenden är viktiga för att markera början, förändring, avslut. I Sverige har vi ett välfungerande system för en värdig hantering av livets slut, oavsett livsåskådning, tro och ekonomi och med stor respekt för den avlidnes egna önskemål. Kristdemokraterna värnar den rådande lagstiftningen på området.”
- **Moderaterna**
“Moderaterna har ingen specifik begravningspolitik. Utifrån våra värderingar om kulturarvsbevarande skulle vi prioritera att bevara historiska kyrkogårdar som del av vårt gemensamma kulturarv, samt att begravningsverksamheten bedrivs effektivt med respekt för olika traditioner och trossamfund.”

Vera-Linn Lanängen

Styrelseledamot Humanisterna

POLITIK

Staten och trossamfunden

I centrum för samhället placerar vi det som samhället värdesätter högst. Traditionellt finner vi här skolor, bibliotek, demokratin, sjukvård och kyrkan. Alla institutioner som fyller samhällsviktiga roller. Idag ser vi dock hur mer och mer samhällets viktiga funktioner prioriteras ner av politiken. Föreningar, lumm och idrott får ge vika för shoppingcenter. Ofta ursäktas detta med marknadsmässiga argument, problemet med detta är ju att politikerna styr marknaden, och det finns ingen neutral reglering, allt har sina konsekvenser. Om politikern skyller på marknaden, så innebär inte det att politikern har en poäng, utan det innebär att politikern anser sig själv vara över att behöva besvara frågan.

När vi ser till USA, så ser vi en ökad religiös extremism. Detta är ju ingen slump. I USA har man en tydlig separation mellan stat och kyrka. Detta betyder inte att politiken inte reglerar religiösa organisationer, i Ohio som inte ser samma typ av extremifiering, så främjar ju staten väldigt tydligt den Mormonska kyrkan, som ges plats i centrum av de flesta städer, och utrymme jämte de flesta skolor. Det ges också utrymme i undervisningen för att delta i kyrkans verksamheter.

Ohio är också en av de mindre extremifierade staterna i USA, även om de har en hel del problem också. Det är ett typiskt exempel på hur om folket inte mutar sina egna politiker, så gör någon annan det. I detta fallet mutar folket sina egna politiker, och sina religiösa ledare, så i just Ohio så är saker relativt stabila. De har bland annat ett av de bättre systemen för offentlig sjukvård, trots att det är republikanerna som styr, för det är offentligheten som mutar politikerna och kyrkan där.

I många andra delstater så sker inte samma sak, och så behöver någon annan gå in och betala för trossamfundens verksamhet och politikernas verksamheter. Denna någon har sedan 60-talet framförallt varit den amerikanska oljeindustrin. De bedriver en omfattande utbildningsverksamhet för pastorer, där de drivit på mycket av den extremifieringen vi idag sätt inom amerikansk politik. De står bland annat bakom mycket av finansieringen kring abortmotståndet i amerikanska kyrkor. Det är ett typiskt exempel på att när folket inte mutar sina egna politiker och pastorer, så kommer någon annan göra det, och denna någon annan har sällan folkets bästa i sitt intresse. Anledningen till detta är enkel, om de hade delat samhällets intressen så hade de förmodligen stöttat kyrkan eller politiken på samma sätt som vanligt folk gör (eller inte gör).

Demokratin i världen vacklar just nu. De som står mot demokrati organiserar sig aktivt och samarbetar över gränserna. Detta måste vi möta genom bättre samarbete för demokrati, och mer organisering av folket. Vi behöver en bättre reglering av trossamfunden, och politiken. Varje person borde vid exempelvis 15 års ålder få välja vilket

trossamfund de vill vara medlem i, och vi behöver stärka stöden till både politisk och etisk organisering i landet.

För 30 år sedan var det vanligt med skolföreningar inte bara på gymnasiet utan i många högstadieskolor också. Idag ser vi hur demokratisk organisering plockats bort ur skolorna, och ersatts med föreläsningar om lagstiftningsprocessen på samhällskunskapen. Resultatet är det uppenbara, vi har nu snart 30 år av personer som genomgått skolan utan att lära sig hur demokrati fungerar, och det börjar märkas. Folk förstår inte hur de ska göra för att organisera sig, de förstår inte konsekvenserna av organisering, och de saknar förtroende i demokratin.

Varje medborgare behöver skolas i demokrati från första andetag till det sista. Ett land där andra styr är inte en demokrati, det är först när varje människa med varje andetag lever demokratiskt som vi är en demokrati, och skolans roll måste vara att fostra demokrater.

Humanister, vänd aldrig blint öga till politikens vurmande över den egna makten, främja alltid folkets makt!

Eric Alariksro

Politik ur primatperspektiv

Det kan bli enklare att förstå politik om man ser på den ur ett evolutionärt perspektiv. Även den geopolitiska oro vi ser i världen idag kan kännas mindre förvirrande om vi tänker på hur människan har utvecklats över tid.

Vi lever i moderna samhällen som bygger på vetenskap, teknik, organisation och samarbete. För att allt ska fungera krävs att många människor och system samarbetar – både lokalt och globalt – så att vi får mat, trygghet och någonstans att bo.

Men de här behoven är egentligen inget nytt. Människan har alltid behövt mat, skydd och gemenskap. Under större delen av vår historia levde vi i små grupper som jägare och samlare, där livet var enklare men också mer direkt kopplat till överlevnad.

Det vi idag kallar politik fanns redan då vi var primat skyddade högt i trä. Det handlade om vem som härskar och bestämmer, hur resurser delas och hur gruppen håller ihop. Liknande beteenden kan vi fortfarande se hos andra primater, som schimpanser, där det finns tydliga ledare, allianser och konflikter om territorier.

Genom att tänka på politik som något som vuxit fram ur dessa grundläggande mänskliga beteenden kan det bli lättare att förstå varför världen ibland känns rörig som internationell politik just nu. I grunden handlar det fortfarande om samma saker: bygga allianser, konkurrens om resurser, krig om territorier och behovet av trygghet som Trump kallar "national security".

Den politiska principen är att den starka bestämmer allt. Han bygger allianser,

håller på territoriet och även krigar om mer territorium, skyddar resurserna och medlemmarna accepterar härskaren med den fred och ordning som råder innan en annan härskare med ambition jagar bort härskaren och tar över den högsta politiska positionen.

Teknologin då gjorde inte mycket skada i kampen om territorium och resurser.

Sedan andra världskriget har vi erfarit politik med respekt för mänskliga rättigheter och internationell lag och ordning. Är detta en kortvarig politisk illusion i vår evolution?

Nu följer vi internationell maktpolitik på TV i realtid där exempelvis Netanyahu, Putin och Trump struntar i mänskliga rättigheter med krig om territorium och resurser som orsakar död och lidande till miljoner oskyldiga människor.

De tycker ha stöd för kriget och sitt härskarbeteende. De lovar att kriget ska ge trygghet och mer territorium och

det lidande som denna politik orsakar blir förtryckt med lögner och mord på journalister.

Det finns politiker och nationer som önskar hålla på internationell lag och ordning. De ser till att där är demokratiska institutioner som inte släpper till härskar karaktärer i högsta politiska positioner. Tyvärr får politiker med härskarambitioner stöd bland väljarna i demokratierna då modern teknologi, lögner och propaganda får lov att övertyga väljarna att lögner dagens härskare kallar alternativa "sanningar" är att lita på.

Detta kaos gynnar politiker med härskarambitioner och demokratierna vi har älskat och litat på, står i fara att bli historia om vi inte kämpar hårt för sanningen och bevarandet av mänskliga rättigheter.

Arnfinn Solli

POLITIK I DÅRSKAPENS TID

Vi lever i en märklig tid som mer än någonsin verkar fylld av galenskap och hybris från öst till väst. En Trumpadministration som stryper alla anslag till klimatforskning och hjälparbete och tillsammans med sina likar i Ryssland och Kina bekämpar alla former av kritik, yttrandefrihet och demokrati. Många länder i världen satsar en allt större del av sin kapacitet på att tillverka drönare och missiler för att kunna bomba sönder varandra. Redan poeten Dante skrev på 1300-talet om jorden som ”den lilla plätt vi slåss om så bittert”.

Vi människodjur tycks i dag helt ha tappat vårt urgamla animistiska perspektiv på vilka vi är som varelser bland allt annat liv. Vår art lider sedan länge av antropocentrism

(människocentrering), en sjukdom som förvärrats under århundraden som gått. De stora filosoferna Platon och Aristoteles lade, genom sin idé om själen, grunden för detta synsätt på människan, och kristendomen – den mest antropocentriska religion som världen skådat – förstärkte tanken. Den store filosofen Descartes på 1600-talet befäste idén med sin dualistiska uppdelning mellan kropp och själ, mellan människa och natur och med sin mekanistiska syn på universum och icke-mänskliga varelsers själlöshet.

Först på astronomiskt avstånd, sittande i en satellit, verkar vi kunna få syn på vilka vi är, och på vilken märklig liten himlakropp vi egentligen befinner oss. Astronauten Alexander Gerst skrev 2018, efter att från sin rymdsatellit

under ett halvår kunnat betrakta vår lilla blå planet, en hälsning till sina ännu ofödda barnbarn och bad om förlåtelse för hur vi – mänskligheten – genom massutrotning, nedsmutsning och klimatuppvärmning snart lyckats förstöra vårt unika hem, beläget i ett tomt och kallt kosmos.

Vid USA:s nästa rymdprogram, Artime III, planeras astronauter att åter landa på månen 2028 med avsikt att undersöka möjligheten till en permanent bosättning där. Förvisso ännu en politisk idé i dårskapens tid. En klokare politik vore nog att först söka svaret på en annan fråga. Hur skall vi människor klara av att leva tillsammans och i samspel med andra levande varelser på den himlakropp vi redan har?

Vi verkar leva i en kuslig och osäker tid med ett tomrum som uppstått efter att de religiösa och politiska ideologierna svikit oss. Vi söker efter en förnyad andlig gemenskap som inte bygger på dogmatisk visshet utan på en ödmjukt sökande efter vår plats i naturen och tillvaron i stort. Kanske finns ett ändamål med allt som vi ännu inte helt förstår. I denna skrämmande förändringens tid rymms dock en möjlighet till förnyelse, vilket ger anledning till att, trots allt, känna en viss optimism inför framtiden.

Sture Boström

Humanist och naturvetare i Uddevalla

Ungern efter Orbán — mellan enighet och splittring

Parlamentsvalet den 12 april 2026 markerar ett historiskt brott i ungersk politik. Efter 16 år vid makten har Viktor Orbán besegrats av en ovanligt bred oppositionsrörelse. Men segern rymmer också en paradox: den enighet som möjliggjorde maktskiftet kan visa sig bli dess största utmaning.

Jordskredsseger för oppositionen

Den 12 april 2026 har blivit en historisk dag i Ungern. Efter 16 år vid makten förlorade Viktor Orbán och hans högerextrema Fidesz valet. Oppositionen, samlad kring Péter Magyar och Tiszapartiet, vann en övertygande seger med två tredjedelars majoritet i parlamentet.

Runt om i landet utbröt spontana glädjescener. På gator och torg i Budapest och andra städer samlades människor för att fira. Flaggor vajade, människor omfamnade varandra, och en atmosfär av lättnad spred sig. För många handlade det inte bara om ett regeringsskifte, utan om en upplevd återkomst till något som gått förlorat: en tro på att politisk förändring faktiskt är möjlig.

Reaktionerna sträckte sig långt utanför Ungerns gränser. I Västeuropa möttes valresultatet av öppen tillfredsställelse, ja till och med entusiasm, bland politiker och opinionsbildare, som länge sett Orbáns Ungern som en avvikelse från EU:s demokratiska normer. Samtidigt är det rimligt att anta att utvecklingen inte mottogs med samma glädje i Moskva eller bland politiska kretsar kring Donald Trump, där Orbán ofta betraktats som en ideologisk allierad.

Men bakom euforin reser sig en mer eftertänksam fråga: vad händer nu?

Kan en rörelse som enats i motstånd också enas i styre?

Det är i denna övergång – från opposition till regering – som Ungerns politiska framtid nu avgörs.

Bredd – styrka och svaghet

Tiszapartiets styrka ligger i dess ovanligt breda väljarbas. Här finns: tidigare konservativa och nationalistiska Fidesz-väljare, liberala och proeuropeiska grupper, vänsterorienterade väljare, samt politiskt desillusionerade utan tydlig ideologisk hemvist. Det som förenat dem alla är mindre en gemensam ideologi än en gemensam vilja: att avsluta Orbáns epok.

Just denna bredd är också rörelsens svaghet på längre sikt. I valrörelsen kunde motsättningar skjutas åt sidan. I regeringsställning blir de ofrånkomliga. Ekonomisk politik, synen på staten, relationen till EU och frågor om nationell identitet riskerar att dra väljargrupperna i olika riktningar.

Koalitioner som formas kring motstånd tenderar att fragmenteras när de ställs inför konkreta vägval. Den negativa enheten – att vara emot något – måste ersättas av en positiv enhet – att vara för något.

Ukraina – en balansakt

Frågan om stödet till Ukraina blir ett första test. Den tidigare försiktiga – eller snarare fientliga – linjen, präglad av relationen till Ryssland och energiberoendet, väntas ersättas av en tydligare europeisk orientering.

Men spänningen är tydlig: vissa betonar solidaritet och internationell rätt, andra stabilitet, energipriser och säkerhet. Resultatet blir sannolikt en mellanlinje: starkare stöd i ord, större närhet till EU,

men fortsatt försiktighet i praktiken.

Migration – ett dilemma

Än mer känslig är migrationsfrågan. Under Orbán blev motståndet mot invandring en central del av den politiska identiteten – något som satt spår i hela väljarkåren.

Även här rymmer Tiszapartiet olika perspektiv. Vissa vill se en mer human och liberal hållning, andra en fortsatt strikt kontroll.

Den nya ledningen står inför ett dilemma: En liberalisering riskerar att uppfattas som ett svek av vissa. En fortsatt hård linje å andra sidan riskerar att urholka förhoppningarna om förändring. Mest sannolik är en stram politik i praktiken, men med ett mindre polariserande språk.

Från motstånd till riktning

Den avgörande utmaningen är att omvandla en negativ enhet – mot Orbán – till en positiv enhet – för något nytt.

Det kräver en berättelse som kan förena rättsstat, nationell självkänsla, europeisk integration och social stabilitet. Misslyckas detta riskerar regeringen att slitas isär. Lyckas det kan Ungern gå in i en mer stabil demokratisk fas.

En prövning i realtid

Ungern efter Orbán är ett land i omvandling. Den första tiden präglas sannolikt av försiktighet. Men motsättningarna finns där och kommer att kräva svar.

Frågan är inte om konflikter uppstår, utan hur de hanteras. Det är tydligt att många utmaningar väntar Péter Magyar och den nya Tiszaregeringen.

Geza Nagy

POLITIK

Familjepolitik i Marocko: Religiöst inspirerad familjelag

HumanistHjälpen fick i maj besök av Saida Boujben från Marocko. Hon är verksamhetschef för ett av HumanistHjälpens hjälpmål, barnhemmet SOS Tarounaou. Under en resa i Europa berättade hon om övergivna barn. I Marocko riskerar kvinnor som får barn utom äktenskapet att av hedersskäl förskjutas, oavsett orsak. Det skapar misär och utanförskap. Ibland kan de inte ta hand om sina barn. Dessa riskerar då att bli gatubarn, ofta från sexårsåldern. En bidragande bakgrundsfaktor är landets familjelag.

Just nu finns 16 pojkar på Tarouanou. De är oftast söner till exkluderade ensamstående mödrar och utsattes för stora faror på gatan. Många drabbade har en desperat dröm att fly till Europa, de som lyckas hamnar ofta istället i en mardröm. De som istället funnit skydd på barnhemmet får en trygg uppväxt tills de är myndiga och fått en utbildning. Man får bara emot pojkar, könen blandas inte, enligt landets traditioner, för flickor finns andra barnhem.

Civil lag samt Islamsk rätt

I Marocko är familjelagen en blandning av islamisk rätt och civil lag. Frågor som äktenskap, skilsmässa, arv och vårdnad reglerats oftast utifrån religiösa principer (sharia). Samtidigt är lagen en officiell nationell lag som ska tillämpas av statliga domstolar. Den kan beskrivas som religiöst inspirerad i sina principer men världsligt administrerad och reformerad av staten.

Skilnad på barn och barn

Familjelagen gör tydlig skilnad mellan barn födda inom och utanför äktenskap. Fadernskap är svårt att fastställa på grund av begränsade möjligheter att kräva DNA-test. Det påverkar barnets rätt till underhåll, arv och ibland även efternamn. Ensamstående mödrar och deras barn riskerar socialt utanförskap, diskriminering och ekonomisk utsatthet. Mödrarna är i många fall själva födda utom äktenskap och har därigenom levt i socialt utanförskap genom hela livet. Otryggheten går i arv, ofta i flera generationer.

Svårt bli folkbokförd

Många organisationer i Marocko, bland annat HumanistHjälpens hjälpmål Tarouanou och Ahddane, arbetar för att skydda dessa mödrar och barn, Ge hjälp till trygghet, utbildning och social integration. En viktig del är att få mödrar och barn inskrivna i civilregistret (ungefär som vår folkbokföring). Den som inte är registrerad saknar tillgång till många grundläggande rättigheter och samhällsfunktioner, bland annat:

- Rätt till identitetshandlingar
- Tillgång till utbildning
- Sjukvård och sociala tjänster
- Arvsrätt och familjerätt
- Rätt att arbeta och öppna bankkonto
- Rörelsefrihet och resor
- Rättsligt skydd

Politiska partier och kvinnoorganisationer

Det finns politiska partier och rörelser som aktivt driver frågor om kvinnors rättigheter och socialt stöd till ensamstående mödrar och deras barn. Frågan är dock mycket känslig. Främst är det vänsterorienterade och liberala partier samt kvinnoorganisationer som öppet arbetar för reformer. Dessa partier har under senare år drivit krav på reformer av familjelagen, stärkt skydd för kvinnor och större rättigheter för barn i utsatta familjesituationer. Även ett islamiskt orienterat parti uttrycker stöd för vissa sociala insatser. Partiet har dock en mer konservativ hållning kring frågor som rör barn utanför äktenskap.

Civilsamhället skapar opinion

Det konkreta stödet till ensamstående mödrar kommer från civilsamhället snarare än från politiska partier. Organisationer som INSAF, Ahddane och Tarouanou arbetar direkt med skydd,

utbildning, juridiskt stöd och social hjälp till ensamstående mödrar och deras barn.

Agerande och opinionsbildning från Marockanska kvinnoorganisationer har haft stor påverkan på politiken. Särskilt när det gäller reformering av familjelagen samt diskussioner om kvinnors och barns rättigheter. Kvinnliga aktivister och organisationer från civilsamhället har spelat en avgörande roll för att driva fram lagändringar och ökad politisk representation för kvinnor. Ett bra exempel är Mme Mahjouba Edbouche, som 2025 erhöll Franska Hederslegionen för sin livslånga kamp inom området. Hon drev då vårt hjälpmål Ahddane.

Traditioner och religiösa normer

Trots vissa framgångar är stödet för ensamstående mödrar och deras barn fortfarande politiskt omstritt. Konservativa grupper motsätter sig ofta reformer som de anser går emot traditionella familjevärderingar eller religiösa normer. Därför sker förändringarna gradvis och genom en kombination av politiskt arbete och socialt engagemang från organisationer och aktivister. Dessa är ofta helt beroende av ekonomiskt stöd från omvärlden för sitt förändringsarbete. Därför fortsätter HumanistHjälpen att genom sina donatorer stödja hjälpmålen i Marocko.

Stort tack från Tarouanou!

Tarounaou skänkte vid Saidas Buijbens besök en vacker minnestavla som tack för alla donationer genom åren. Barnhemmet är helt beroende av donationer från privatpersoner och hjälporganisationer utanför landet. Saida och alla pojkar hälsar och tackar alla som skänkt genom HumanistHjälpen!

Du kan stödja barnhemmet direkt! Använd Swish 90 027 91 eller andra sätt som finns på vår hemsida humanisthjalpen.se HumanistHjälpen arbetar helt ideellt, inga pengar går till arvoden eller löner.

Ledigt uppdrag

Ogillar du hedersförtryck och vill arbeta med oss?

Vi tycker hedersförtryck är hemskt och orätt. Som humanist vill du antagligen att dina medmänniskor ska få leva egna och fria liv. Få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Få leva med vem de vill. Få en social hemvist. Få utbildning och grundläggande omsorg. Slippa religiöst tvång... Nu har du chansen att medverka mot de målen!

Vi letar efter en styrelsemedlem till HumanistHjälpen. En sekulär-humanistisk insamlingsstiftelse som värnar om att människor ska slippa hedersförtryck. Ha rätt att välja bort konfessionellt tvång och få hjälp mot religionstrauman. Samt få hjälp att nå sina mänskliga rättigheter.

Som styrelsemedlem deltar du i våra styrelsemöten. Där beslutar vi om vilka aktiviteter vi bör genomföra samt fördelar donationer till de hjälpmål vi stödjer ekonomiskt, i Sverige, Marocko och Uganda.

Du själv bör kunna beskriva dig som sekulär humanist och gärna vara medlem Humanisterna. Det viktigaste är att du vill bistå med såväl idéer som tid och praktiskt arbete runt vad vi kan uträtta. Hur vi

kan bibehålla verksamheten och öka vår hjälpförmåga. Våra hjälpmål är beroende av vårt stöd. Vi kan inte svika dem!

Du får gärna ha erfarenhet av föreningsarbete och styrelsearbete. I stort sett alla våra möten sker digitalt, och all vår dokumentation är delad, så du bör kunna och vilja arbeta så.

Arvodet då...? Tyvärr, den är förbjuden i våra stadgar! Vi jobbar alla ideellt. Att uppleva hur arbetet räddar liv och hälsa på medmänniskor är arvode nog, anser vi. Hör av dig om du vill ansluta!

HumanistHjälpen

Styrelsen

Kontakt: kansli@humanisthjalpen.se

Din gåva ger liv och mening

**Mot hedersförtryck
För mänskliga rättigheter
Bli gärna månadsgivare!**

Vi arbetar ideellt, vill skänka varje krona, inget går till löner, arvoden eller lokaler.

Tarouanou tackar alla givare genom Saida Boujben under Sverigebesök. Se artikel!

Sverige

Hedersutsatta ungdomar
Skydd mot barnäktenskap

Marocko

Hedersutsatta mödrar
Övergivna gatubarn

Uganda

Sekulärhumanistisk skola
Nationellt HBTQI-nätverk

Internationellt

Traumatöd till
exmuslimer

Swish 90 02 791

SMS:a 72 901 MÅNADSGÅVA100 = 100 kr/mån
MÅNADSGÅVA200 = 200 kr/mån

Plusgiro 90 02 79-1
Bankgiro 900-2791

HumanistHjälpen
humanisthjalpen.se

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Behöver du någon att prata med?

Nu finns Humanistisk medmänniska.

Ensamhet, sjukdom eller bara funderingar om livet?
Du kan prata med oss.

Läs mer på
humanisterna.se

Telefonnr: 010 551 5590. Öppet kl 19-23 de flesta dagar. Tjänsten är gratis och du är anonym.

OBS!
Nu hittar du vårt
hjälpnummer
bland andra på
1177

Humanistisk konfirmation

En magisk vår med nya insikter och starka vänskapsband nådde sitt klimax den 23 maj. Den humanistiska konfirmationen i Väst avslutades med en storslagen ceremoni i aulan på Ekdalaskolan i Mölnlycke. I år slog vi publikrekord med 134 gäster, 13 konfirmander och 5 handledare - ett resultat vi aldrig föreställt oss innan. Konfirmanderna visade upp ett roligt teaterstycke baserat på sina egna påhittade länder, höll ett fint tacktal till oss handledare och fick även hyllning i vårt tal till dem.

Under våren har vi haft förmånen att träffa och lära känna 13 ungdomar, vi har diskuterat, lekt och utforskat viktiga ämnen som rasism och intolerans,

identitet, liv & död, allt med en grund i mänskliga rättigheter och humanism. I slutet på mars hade vi ett helglägar som bjöd på bad, intressanta diskussioner och roliga lekar, och inte minst ett tillfälle för konfirmanderna att lära känna varandra ännu bättre.

Det har varit fantastiskt att se hur dessa ungdomar har bildat en go och underbar grupp och utvecklats både individuellt och som en enhet. Vi hoppas att de tar med sig det kritiska tänkandet och de insikter de utvecklat hos oss genom hela livet.

Ett stort tack till alla som bidrog: mina fantastiska handledare, vår inspirerande högtidstalare Anna van der Tol, och

framför allt konfirmanderna för en minnesvärd och rolig vår.

Nästa år firar vi vårt 10-årsjubileum, och jag ser fram emot att slå nya rekord! Jag uppmanar alla att sprida ordet om våra fantastiska konfirmationer, både i Göteborg och på våra sommarläger. Om någon känner sig manad att själv starta upp en konfirmation, hör då av er till oss i Väst så hjälps vi åt! Tillsammans kan vi ge fler ungdomar möjlighet att konfirmera sig humanistiskt!

Jonathan Alsin

Kurschef Humanistisk konfirmation, Göteborg.

Recension: Skärp dig

Jag fick en bok i min hand: Sofia Wrangsjös *Skärp dig – Synliggör dina värderingar och stärk din moraliska kompass*. Högst troligt en av de bättre boktitlarna inför höstens stundande val.

Sofia Wrangsjö tillhör en av Sveriges skarpaste praktiska filosofer. För er som inte träffat henne kan jag bara beklaga. Hon har en enastående förmåga att ställa kloka och strukturerade frågor som ger ens tänkande styrsel och struktur och tillåter en att nå högre filosofiska höjder. Den praktiska filosofin är i mångt och mycket en befriande fristad från mansplainande individer som namedroppar filosofiska inriktningar och galjonsfigurer. I ett praktiskt filosofiskt samtal är nämnandet av de stora filosofiska gubbarna bara intressant om det åtföljs av en beskrivning av hur denne teoretikers tankar kan strukturera mitt eget tänkande.

Med det sagt så är Sofias bok en kopia av det hon gör i sin praktiskt

filosofiska gärning: Hon ställer frågor. Boken är uppbyggd på samma sätt som hennes tidigare bok *Filosofera tillsammans*, skriven tillsammans med hennes kollegor Kalle Grill och Erika Jonvallen. Här finns 48 olika existentiella ämnen att diskutera med påstående att reagera på och frågor att ställa sig när man formulerat sina tankar. Det är bara en sak som fattas i boken och det är Sofia Wrangsjö själv och hennes otroligt rika filosofiska kunskap och fingertoppkänsla när det gäller att just med frågor vägleda ens tankar till att bilda någon slags struktur.

Jag saknar helt enkelt en kompass.

Det många kompetenta och väl pålästa människor missar är att det är just deras rika kunskap och struktur som utgör deras kompetens, inte deras yttre beteende. Det är alltså inte ATT Sofia ställer frågor som utgör hennes kompetens, utan den inre process som sker inom henne för att ställa den rätta frågan som tar den andres tänkande ett

extra steg. Hur gör hon? Vilka typer av tankar hör ihop, vad tyder vissa typer av tankar på, hur kan vi se våra egna strukturer och system? Vad boken saknar är helt enkelt Sofia själv som likt jordens magnetiska poler förflyttar sig i rummet genom sina frågor och får vår moraliska kompassnål att peka åt olika håll beroende på var hon ställer sig, vad hon frågar, så att vi får en känsla av att vår moraliska kompass verkligen stärks.

DET vill jag att du skriver om nästa gång, Sofia! Jag lovar att jag läser, då också.

Rent oavsett detta ska ni naturligtvis köpa boken och starta filosofiska små gruppsamtal med vänner och bekanta. Ni kollegor i de humanistiska lokalavdelningarna har exempelvis här förslag på ämnen för veckovisa träffar under ett helt år.

Janna Aanstoot

KULTUR

Recension: Den utmätta tiden

Den utmätta tiden av Peter Noll

När den 55-årige schweiziske juridikprofessorn och författaren Peter Noll fick en cancerdiagnos tackade han nej till all form av behandling. Han ansåg nämligen att livet efter den planerade operationen och de aggressiva behandlingar han skulle behöva genomgå inte var värdigt att leva, åtminstone inte utifrån de kriterier han själv hade satt upp. Peter Noll fick sin diagnos i december 1981 och gick bort nio månader senare, i oktober 1982.

Boken *Den utmätta tiden* består av Peter Nolls anteckningar från dessa månader. Det är en svindlande resa som läsaren får följa med på. Man skulle kunna tro att boken fylls av tvivel, ångestfyllda tankar och ständiga funderingar kring döden, men så är inte fallet. De ämnen som fyller Peter Nolls tankar är egendomligt breda och spänner över många fält: historia, politik, filosofi, litteratur, juridik och arkitektur, till exempel. Stundtals glömmer man bort att det är en man som lever med en självvald dödsdom som reflekterar – så djupt är hans engagemang i resonemangen. Kunnig, insiktsfull, engagerad och nyfiken var han ända till slutet.

Om hans reflektioner kring samtiden och diverse akademiska ämnen uttrycks i en saklig, ibland nästan lite torftig prosa, så är hans många iakttagelser av naturen och världen omkring honom desto vackrare. Det idylliska schweiziska landskapet blir levande genom hans betraktelser. Fåglarna var han särskilt förtjust i. Samt skidåkning.

Men relationerna då? Kärleken, barnen, syskonen, föräldrarna? Hur tänker man kring det när man har en utmätt tid att leva? Intressant nog är Noll mycket privat och sparsam i sitt berättande om de nära relationerna. Döttrarna Rebekka och Sybille nämns alltid kärleksfullt och blir något mer närvarande mot slutet. Föräldrarna och syskonen (Peter Noll var mittenbarn i en skara av sju syskon) finns alltid med i bakgrunden, men framträder sällan i detalj. Ex-frun och andra partners nämns ibland, men utan fördjupning. Det är däremot vännerna som får en mycket stor plats i Peter Nolls berättelse om de sista månaderna i livet. Det är mycket rörande att läsa: nära vänner som följt honom sedan ungdomen, andra som han mött genom yrkeslivet, och författarvänner som funnits där för honom. Han får otroligt mycket värme och gemenskap av sina vänner. Det är fint att läsa.

Och döden? Visst är tankarna på döden ständigt närvarande. Prästsonen Peter Noll var djupt troende, men som den intellektuelle han var, var hans tro mindre bunden av dogmatiska

sanningar. Det är mycket intressant att följa hans tankar kring religion, tro och döden. Det mest imponerande med Peter Nolls beslut är just det: hans beslutsamhet. Inte en enda gång ångrade han sitt val. Inte ens mindre ingrepp som kunde ha lindrat de tilltagande symptomen accepterade han – och han förblev trygg i det beslut han tagit. Han visste att det var det rätta för honom. Något annat var otänkbart. Och inte ens i slutet, när metastaserna angripit så många organ, klagade han. Beskrivningen av symptomen och sjukdomens förlopp är också ytterst sparsam och berättad med värdighet.

Peter Nolls bok är en lågmäld och vacker skildring av en människas sista månader i livet. Det är berättelsen om en person som med stor integritet bestämmer sig för att styra inte bara över sitt liv – utan även över sin egen död. Och det är det som allt handlar om: friheten att välja.

Lilian Fernández Hall

SKOLA

Något är uppenbart ruttet i den svenska skolan. Var fjärde 9:e-klassare går ut högstadiet utan godkänt slutbetyg. Det är sannerligen ett icke godkänt slutbetyg för det svenska skolväsendet. Antalet icke godkända betyg från grundskolan är dessutom den faktor som uppvisar klart starkast samband med att senare i livet dömas till fängelse (SCB på uppdrag av Fackförbundet Sveriges Lärare, 2026).

Jag är utbildad lärare i svenska som andraspråk, främst för åk 7–9, med behörighet även för mellanstadium och gymnasium. Jag arbetar som adjunkt vid ett svenskt universitet där jag undervisar utländska akademiker i svenska för arbetsmarknaden. Jag medverkar också i Lärarlyftet samt i Språkverkstaden, där jag möter studenter med stora språkliga svårigheter. Därtill är jag förälder till både en högstadielev som ännu kämpar i grundskolesystemet och en universitetsstudent som klarat sig väl.

Detta är mina personliga tolkningar av vad som behöver förändras, grundade i yrkeserfarenhet.

Vinstintresset i skolan

Jag möter dagligen konsekvenserna av en utbildningssektor utan vinsttak: studenter med godkända betyg från undermåliga, ofta distansbaserade kurser utan språkträning. Privata aktörer sparar på lärlädd undervisning och har incitament att godkänna elever vars brister senare belastar systemet. Jag motsätter mig inte privata skolor i sig. Ibland kan kommunala skolor behöva utmanas genom olika specifika inriktningar: engelskspråkig skola kan vara ett utmärkt alternativ för elever som saknar svenskan för att de ändå ska kunna tillgodogöra sig en utbildning under formativa år och elever med särskild kompetens inom sport,

musik eller liknande kan må bra av att få utvecklas inom sina specialområden. Men systemet behöver regleras hårdare och kommunerna bör i högre grad ha möjlighet att planera sin verksamhet så att kommunal verksamhet inte utarmas av privata initiativ. Höga vinster skall heller inte tillåtas vara en drivkraft för att driva skolor betalda ur skattebetalarnas fickor.

Enhetsskolans baksida

Den svenska enhetsskolan bygger på demokratiska ideal, men lika möjligheter innebär inte lika intresse eller förmåga. I dag riskerar systemets fokus på teoretisk behörighet att hindra elever, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden, från att tidigt utveckla praktiska yrkeskompetenser. Möjlighet till yrkesinriktning bör finnas tidigare utan att elever behöver separeras mellan skolor. Samtidigt bör vuxenutbildningen fortsatt vara stark för att möjliggöra byte av yrkesbana senare i livet.

Läroutbildningens obalans

Den ökade teoretiseringen inom läroutbildningen har skett på bekostnad av praktiska och retoriska färdigheter: hur man lär ut läsning och skrivning, fångar elevers uppmärksamhet och förmedlar kunskap. Samtidigt rekryteras lärostudenter inte främst från de starkaste betygsskikten, och utbildningens innehåll är ibland svårt att omsätta i praktiken. Längre har också läroutbildningen haft fokus på sociokulturella perspektiv varvid mer kognitionspsykologisk forskning hanterats styvmoderligt. Pedagogik och didaktik är verkligen vetenskapliga områden som skulle tjäna på tvärvetenskapliga perspektiv med bred kunskapsbas.

Mätbarhet istället för lärande.

Skolan präglas av ständig bedömning. Inom skolvärlden gör man en stor sak av att skilja mellan formativ och summativ bedömning (formativ bedömning innebär icke betygsgrundande bedömning som endast ska ligga till grund för att ge eleverna feedback, summativ bedömning är en sammanfattande avslutande bedömning som är betygsgrundande). Trots skillnaden menar många lärare att allt räknas hela tiden. Det lämnar lite utrymme för elever i skolan att pröva, misslyckas och utvecklas utan stress.

Ordning och reda.

Ordning i klassrummet är inte hållbart, särskilt inte för elever med större behov, såsom svaga elever, elever med funktionshinder och elever med språkliga brister. Problemet bottnar främst i två saker: 1. Elever med särskilda behov behöver undervisning anpassad efter sina förutsättningar, inte alltid i helklass och inte alltid i klasser med elever med snabbare inlärningsförmåga. 2. Klassernas storlek gör det svårt för läraren att ge stöd och upprätthålla struktur. Med minskande elevkullar borde mindre grupper vara möjligt.

Det borde verkligen vara möjligt att få till en bred överenskommelse om skolpolitiken i vårt land. Det ligger ju i alla medborgares intresse att vi har ett bra utbildningssystem som i så hög grad som möjligt ger våra barn möjligheter att utvecklas till goda samhällsmedborgare med hög individuell potential.

Med hopp om politiska samarbeten för elevers, lärares, skolans och samhällets bästa.

Janna Aanstoot

INVANDRING

Jag ska i denna text resonera kring den fråga som jag anser absolut viktigast i årets val, nämligen invandringen. Jag vill göra det utifrån en humanistisk grund och ska försöka undvika att favorisera några partipolitiska argument. Jag anser nämligen att invandring är en bred politisk fråga där alla våra partier har sitt att bidra med.

Vår samtid har reducerat politiken till ett pixlat tvådimensionellt dataspel med onda och goda karaktärer, enkla huvudidéer, begränsad rörelseförmåga och ett fokus på inventarielistan där vi ska bländas av att fylla på proviant, kläder eller verktyg och ha råd med ett nytt fordon eller boende. Alla beslut är antingen bra eller dåliga, det finns ingen plats för att ta olika perspektiv, att tänka både kortsiktigt och långsiktigt eller att inse att samhällsutveckling är en komplex vetenskap som sällan är enfaktorig och lättpredicerad.

Humanismen är en intellektuell och kulturell rörelse som växte fram under renässansen. Man satte människan, hennes förmåga och livet på jorden i centrum, i stället för medeltidens strikt religiösa fokus. Mänsklig etik formulerad av mänskliga tankar blev rättesnöret istället för det som påstods vara en gudomligt sänd moral i form av en färdigskriven bok utan förändringspotential. Det främsta sekulära dokument om en gemensam mänsklig etik som satts på pränt är Förenta Nationernas mänskliga rättigheter och där står att läsa:

Alla människor är födda fria och lika i värdighet och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla mot varandra i en anda av broderskap.

Vi är lika i värdighet och rättighet.

Det är för mig helt oförståeligt hur jämlikhetstanken i så hög grad har lämnat politiken och hur samhällsbygge med all dess variation och rikedom reducerats till att bygga skyddsmurar och slänga ut människor som anses oönskade. Politik handlar om att hitta lösningar för ett helt samhälle, för alla som lever i nationen. När problem uppkommer löser man de problemen. Man bygger nya institutioner, man fördelar resurser, man utvecklar verksamheter, man bygger nytt, inför nya lagar och bestämmelser, tar bort bidrag, höjer skatter, inför bidrag, sänker skatter allt utifrån vad man vill stimulera och premiera. Det man sparar in på barn dyker upp som kostnader inom brottsväsande och psykvård. De man utbildar förblir utbildade. De pengar man tar ur statskassan bör i bästa fall bära frukt som ett äppelträd: multipliceras många gånger om. Det går att se alla invånare som fröer. Fröer vi ska gro, vattna, ge näring, knoppa av och stötta vid behov.

I invandrarfrågan har vi slutat odla de exotiska grönsakerna, vi blundar för de godaste frukterna och använder pesticider urskillningslöst. Samhällsklimatet har förgiftats av ett invandrarhat som vi inte sett motsvarigheten till sedan 30-talets Europa. Det har åter blivit okej att använda rasistiska och generaliserande uttryck om invandrare, att misstänkliggöra och ta för givet att de är fundamentalt annorlunda än vi, att de är mindre värda än vi. De problem som uppkommer p.g.a invandring och bristande integrering blir plötsligt inte något att lösa utan ett bevis för att inte

ha invandrare i vårt land. Jag önskar att man tänker om här. Att man tänker konstruktivt och samhällsbyggande istället för destruktivt och utestängande.

Jag önskar att sverigedemokraterna hedrade sitt upphöjande av svenskheten och prioriterade en utvecklad svenskundervisning och integrerande verksamhet för invandrare. Inte hårdare svensktester och ökad rädsla för svenskar att möta människor från andra kulturer utan ett genuint intresse för att undervisa och lyfta fram fördelarna med Sverige, våra värderingar och vår demokratiska historia.

Jag önskar att moderaterna såg potentialen och ambitionen hos de många invandrare som vill driva föredrag, som vill arbeta, som lärt sig sedan barnsben att försörja sig själva och sin familj och bara väntar på att få komma in på den svenska arbetsmarknaden för att göra det. Underlätta för dem, skapa möjligheter för mammor och pappor att bli arbetande förebilder för sina barn så att brottslighet inte känns som den enda lukrativa verksamhet en förortsunge kan drömma om idag.

Hurskulle det vara om kristdemokraterna läste sin bibel och tog till sig det kristna kärleksbudskapet (om de nu envisas med sin gudstro) och började att älska sin nästa? Om vård och omsorg hölls högt och invandrarna sågs som en viktig del i att garantera att våra sjuka och äldre fick en god vård, givetvis av människor som fått en verklig chans att lära sig svenska och rika möjligheter att öva sin svenska både bland kyrkliga och sekulära volontärer.

Tänk om liberalerna kunde göra

liberalismen rättvisa och lyfta det svenska samhället som ett av världens mest liberala samhällen både värderingsmässigt och politiskt. Om deras vurm för skolan kunde resultera i ett verkligt satsande på skolorna så att varje unge fick möjlighet att nå sin potential, genom tidigare yrkesutbildningar som fångar skoltrötta ungdomar på glid och skolar in dem i samhällsutvecklande arbeten.

Och kan ni tänka er om socialdemokraterna hade fattat att det nu är dags att bygga Folkhemmet nr. 2.0 med nya invånare på plats. Dags att sopa bort lort-Sverige igen och stötta gräsrotsverksamheter, stimulera föreningsarbete, studieförbund, folkhögskolor och idrottsföreningar. Få invånarna att lämna Netflix-soffan och bli aktiva igen, integrera och integreras, mötas och bidra till ett samhällsbygge för alla.

En särskild eloge åt centerpartisterna som inte dragits med i den allmänna hetsjakten på invandrarna men som kunde göra mycket mer för att lyfta vikten av insatser i landsbygd för att skapa arbetstillfällen och åter få småorter att blomstra med hjälp av invandrad kompetens och företagsanda. Vars förslag om lägre ingångslöner på arbetsmarknaden och reducerade arbetsgivaravgifter är ett konkret verktyg för att få invandrare i arbete.

Vad skulle inte miljöpartisterna kunna göra om de inte bara var solidariska i ord utan också i handling. Mångfald är inte öar av invandrare i kulturföreningar i sina förorter. Mångfald är mänskliga möten mellan människor av olika sort.

Slutligen hade jag önskat att vänsterpartisterna höll sina löften och såg till att få bort vinsterna i vård och

skola som kostar skattepengar och som premierar snabba cash och usel kvalitet på allt ifrån SFI till skolhälso, äldreomsorg och HVB-verksamhet - ett system som uppmuntrar ekonomisk och organiserad brottslighet.

Det finns mängder av politiska beslut som skulle kunna fattas med både invandrades och svenskars bästa för ögonen. Den hatiska vi-dom retorik som större delen av det politiska etablissemangen håller på med är onödigt och destruktivt. Det går att fatta sunda beslut som främjar integration utan att förutsätta att invandrare är onda människor som inte vill jobba eller lära sig svenska. Tillsammans är jag övertygad om att vi kan bygga ett samhälle där alla som bor här är välkomna och hjälps åt att göra Sverige till den bästa platsen i världen.

Janna Aanstoot

Har mänskligheten någon framtid?

En sen kväll sätter jag mig för att gå igenom gamla handlingar. Det är mycket som behöver kastas. Jag hittar en uppsats jag skrev under skoltiden. Den handlar om FN som fredsskapande organisation. Slutsatsen var att organisationen, som den var uppbyggd, inte kunde verka för freden.

Det är nu 2020. Det är mer än 55 år sedan jag skrev uppsatsen.

Ämnet var FN:s roll som fredsmäklare. Jag ansåg att organisationens konstruktion var sådan att den inte kunde arbeta för freden. Ett säkerhetsråd där någon av de ständiga medlemmarna alltid kunde stoppa alla beslut i kontroversiella frågor kunde inte bli ett verktyg för freden.

FN kunde aldrig få ett mandat att arbeta och ta egna beslut så länge staterna var suveräna. Makten och resurserna låg utanför organet. En utblick från dagen visar att FN under åren tappat inflytande. Organisationen arbetar nu mest med humanitära insatser.

Medlemsstater har i ökad utsträckning råkat i konflikt utan att organisationen kan ingripa. Globala instrument för freden har nedmonterats. Jag hade fört fram åsikten att globala problem bara kunde lösas med en global struktur som en världsregering. Det var först med en sådan som jordens resurser kunde fördelas rättvist.

Några krisområden som behöver en global regering:

1. De mänskliga rättigheterna

Ingen stat bryr sig mycket om FN:s mänskliga rättigheter. En granskning visar att flertalet av säkerhetsrådets permanenta medlemmar aktivt sysslar med mord, kidnappning och mångårig inlåsning av människor utan dom eller rättegång.

Större stater har också pressat FN genom att ställa egna krav för att betala ut sin andel av kostnaden för organisationen.

Ofta sker dessa människobrott också utanför det egna landet. Kritiska journalister mördas i ökad utsträckning. Människor sätts i läger utan möjligheter att försvara sig. Val saboteras av främmande makter.

USA, Kina och Ryssland godkänner inte längre ICC (internationella brottmålsdomstolen). Tre av säkerhetsrådets fem medlemmar tar alltså avstånd från den domstol som ansvarar för att döma i folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Krigsbrott som begås av dessa stater blir inte utredda.

Detta innebär att domstolen i princip bara kan ta upp människorättsbrott i Afrika. En kontinent som är relativt ointressant för stormakterna. FN:s tidigare generalsekreterare Dag Hammarsköld omkom i en flygolycka. Många tror att han blev mördad då han för aktivt arbetade för att stärka organisationens inflytande.

2. Frågan om kärnvapen och risk för krig

Ursprungligen var det fem permanenta kärnvapenstater i säkerhetsrådet som efter andra världskriget åtog sig att arbeta för nedrustning och för att motverka en spridning. Vad som skett är att globala avtal i ökad utsträckning sagts upp och att allt fler stater nu skaffat kärnvapen. Istället för nedrustning pågår en upprustning. Detta är en skrämmande utveckling. Nio stater har för närvarande kärnvapen.

Nato (försvarspakten) krackelerar, under senare tid har två av försvarsalliansens medlemmar hotat varandra med krig

INF-avtalet (Ett avtal 1987 mellan Ryssland och USA om att nedrusta och avskaffa medeldistansrobotar) har sagts upp.

Nya start (Det sista kvarvarande avtalet om nedrustning från 2010 mellan USA och Ryssland upphör i februari 2021).

Open Skies (ett fördrag som ger förutsättningar för öppen insyn om staternas militära styrkor och aktiviteter). USA lämnade Open Skies i november 2020.

NPT-avtalet (Nukleärt icke spridnings-fördrag) Vid tillkomsten av NPT fanns fem stater med kärnvapen. Idag nästan dubbelt så många. USA lämnade nyligen ett säkerhetsfördrag som förhandlats fram med Iran.

Med ny president i USA kan sannolikt detta förändras.

3. Vulkanutbrott och liknande katastrofer

Det finns ett tiotal så kallade supervulkaner på jorden. Forskare är ense om att någon av dessa med all sannolikhet kommer att få ett utbrott. Det är inte frågan om, utan när. Det kan ske imorgon, om hundra år, eller senare.

Vi vet att ett sådant utbrott kan få ytterst svåra konsekvenser för jorden. En konsekvens är att klimatet hastigt kan kylas ned och omöjliggöra odling. Samtidigt kan heller inte flygtransporter ske under överskådlig tid. Solvärmen skulle få svårare att nå jorden.

Det skulle innebära svår hungersnöd och stora flyktingströmmar. Inverkan på mänskligheten skulle bli svår. Nationalstater klarar inte att hantera situationen i ett globalt perspektiv. Sannolikt skulle mer lyckligt lottade

stater då bygga murar och uppleva flyktingströmmar som ett hot. Det har tydligt visats redan under dagens begränsade flyktingskaror. Nationalstater klarar inte att upprätthålla en nödvändig global solidaritet.

4. Miljökatastrofer

Miljöfrågor är mångfacetterade. I detta fall är avgränsningen vad människan kan åstadkomma. Trots en mångårig debatt har staterna varit oförmögna att hantera frågorna globalt. Oaktat avtal och överenskommelser har man haft svårt att komma överens. Varje stat har bara klarat att utgå från sitt eget kortsiktiga perspektiv. En viktig tidigare global överenskommelse som Parisavtalet har exempelvis sagts upp av USA.

En ökad uppvärmning har också påverkat andra viktiga förhållanden. Exempelvis har, utöver ökade koldioxidutsläpp, även metangas i Sibirien börjat läcka ut. Mänsklig påverkan genom rovdrift på ändliga resurser inger oro. Arktis har nu börjat exploateras i ökad utsträckning.

På sikt riskerar utvecklingen att skada förutsättningarna för allt liv på jorden. Risken är uppenbar att många låglänta länder med tiden hamnar under vatten. Det är främst fattiga och redan utsatta länder som skulle drabbas.

5. Meteoror/ Asterioider

Under jordens historia har vid ett flertal tillfällen himlakroppar slagit ner och nära nog utplånat livet på jorden. Vid ett sådant nedslag utplånades troligen dinosaurerna. 2013 åstadkom en mindre meteor, cirka 17 m i diameter, stora skador i staden Tjeljabinsk i Ryssland. Explosionen skedde på en höjd av 30 till 50 km.

Över 1200 personer skadades och fönsterrutorna över ett stort område krossades. Hade meteoren kommit två minuter tidigare hade den drabbat Malmö. Energin motsvarade 30 Hiroshimabomber.

Det finns idag ett tiotal stora asteroider i omlopp som förr eller senare kommer att slå ned på jorden. En sådan är **Apophis** – en jätteasteroid av cirka 300 meters storlek, som döpts efter egyptiernas döds gud. Risk finns att den träffar jorden 2036. Inträffar detta kan planeten, som vi känner den, utplånas.

För att mänskligheten skulle kunna öka möjligheten till överlevnad efter ett sådant nedslag, krävs globala strukturer och satsningar.

En forskare hävdade att det bästa vore att ställa sig vid nedslagsplatsen. Livet, om det bestod, skulle bli mycket svårt. Mänskligheten skulle troligen få börja om på stenåldersnivå.

6. Sjukdomar/ farsoter

Under århundradenas lopp har det dykt upp allvarliga och svåra sjukdomar som tagit livet av många människor. **Pesten** (främst under 1300 till 1700-talet) tog periodvis livet av uppemot 70%, oftast mellan 30-40% av befolkningen. Andra exempel är **smittkoppor**, **aids**, och nu **covid19**. Många miljoner har avlidit i dessa sjukdomar.

En viktig global aktör i sammanhanget är WHO (Världshälsoorganisationen). USA har under året lämnat organisationen. Andra medlemsstater står kvar som medlemmar men alla följer inte utfärdade rekommendationer. En rädsla finns för att en ny form av superinfluensa skulle kunna komma och slå ut stora delar av jordens befolkning.

För att framgångsrikt kunna möta sådana sjukdomar är det viktigt att jordens länder kan samlas globalt. Nu senast vid Covid19 (närmare två miljoner avlidna) har visats att länder tenderar att agera egoistiskt. De kan inte agera i ett globalt perspektiv.

Avslutande ord

För många år sedan läste jag en tänkvärd definition av den första tjuven. Texten löd: "Den första tjuven var mannen som stängslade upp ett stycke mark och sa: "Det är mitt".

Ernst Wigfors skrev: "Fattigdom föredrages med jämnmood då den delas av alla. Den blir outhärdlig, då den dagligen kan jämföras med andras överflöd".

Jorden är allas vår jord och kan inte rimligen ses i något annat perspektiv. Nationalstater utgör i det perspektivet en atavism och kan närmast ses som en förlängning av de kringströvande stenåldersstammar som tidigare levde på jorden.

Egoistiska nationalstater skapar spänningar, flyktingkriser och krig. Jordens tillgångar är mycket orättvist fördelade och innebär att somliga länder lever i fabulös rikedom medan andra lever på bistånd. Ett barn som föds i fel land kan idag riskera att dö redan under det första levnadsåret.

De senare årens flyktingströmmar, om än väldigt begränsade jämfört med de som skulle uppträda vid en större katastrof, visar på nationalstaters oförmåga att ansvara för flyktingar i nöd. Lösningen blir ofta murar, brister i samverkan och rasistiska utfall. Statsöverhuvuden drar sig inte ens för att kalla flyktingar för "löss". Med en sådan solidaritet har mänskligheten ingen framtid.

Hur länge dröjer det innan våra politiker inser att tiden är på väg att rinna ut. En stor katastrof inom något av de beskrivna områdena skulle troligen betyda slutet på vår civilisation. Inget av de svenska partierna har på sin långsiktiga agenda att stärka FN.

Världssamfundet saknar idag möjligheter att ingripa vid globala katastrofer. Vi behöver en nödvändigt uppgradering av vår civilisation. En sådan innebär tillskapandet av ett globalt tänk och styrning.

Skall mänskligheten långsiktigt överleva krävs att jorden får en världsregering.

Bengt Thelander

Politisk sekulär humanism

Hösten 2023 bildades Sekulära Humanistiska Partiet, ett politiskt parti med sekulär humanism som grund. Det är en organisation helt fristående från Humanisterna och är tänkt att föra frågor om sekularitet och rationalitet upp på den politiska dagordningen. Förhoppningsvis kan det också bli ett sätt för politiskt intresserade att bli nyfikna på den sekulära humanismen som sådan.

Liknande partier finns i andra länder, exempelvis i Tyskland.

Men hur ser egentligen en sekulär humanistisk politik ut? Hur förhåller den sig till de etablerade partierna i Sverige?

Detta är min syn på saken.

Sekulär humanism är Upplysningens filosofi och humanistisk politik alltså Upplysningens politik.

Upplysningen kallar vi den rörelse i Europa på 16-17- och 1800-talen som innebar en hel rad förändringar i samhället och kulturen. Religionskritiken var drivande i denna utveckling. Naturvetarnas och upplysningsfilosofernas framsteg innebar en trovärdighetskris för den rådande, religiösa ordningen. Eftersom den religiösa ordningen motiverat den rådande sociala ordningen kom även denna i gungning, vilket tog sig uttryck som exempelvis den franska revolutionen år 1789.

Detta innebar i stort en rörelse från vidskeplighet mot vetenskaplighet, från autokrati mot demokrati och från religion mot sekulär humanism.

I den nyvunna demokratin, delades politiken snabbt upp i de huvudsakliga politiska -ismer vi skolas om idag; liberalism, socialism och, väsentligen som en motrörelse mot dessa, konservatism.

Ideologier kallar vi dem.

Yuval Noah Harrari beskriver i sin bok Sapiens ideologierna som religioner. Humanistiska, icke-teistiska religioner förvisso, med människan i centrum snarare än någon gud. Men ändå religioner, utifrån definitionen att en religion är ett regelsystem skapat utifrån idéer om övermänskliga lagar snarare än mänskliga beslut. Han betonar alltså att det inte behöver röra sig om att övernaturliga idéer ligger till grund för värderingarna för att något ska ses som en religion, utan bara att övermänskliga idéer gör det. Enligt denna definition skulle även helt naturalistiska ”påbud”, såsom naturlagar, fungera som utgångspunkt för regelsystem för att det ska kallas för en religion, så länge de betraktas som bortom mänsklig inrådan.

Även om jag har invändningar mot Harraris beskrivning av humanismen som religion, som jag kan lyfta i något annat sammanhang, så är hans definition användbar när det kommer till kritiken av ideologierna.

Ta exemplet med marxismen. I Kapitalet lägger filosofen Karl Marx upp sin tes, eller ska vi säga profetia, om kapitalismens fall och samhällets övergång till det han kallar socialism. Detta framläggs inte så mycket som ett etiskt ställningstagande utan som en slutsats utifrån fakta och logiskt resonemang; en nödvändighet som människan bara har att förhålla sig till. Om socialismen ses som ett regelsystem byggt på denna idé blir socialismen tydligt en religion enligt Harraris definition.

En humanistisk politik är inte religiös i detta avseende. Den är helt på det klara med att politiken utgår från mänskliga

beslut och överenskommelser och att den inte står under inflytande från några krafter bortom den som vi människor själva utgör.

Likt den humanistiska livsåskådningen i sig är odogmatisk, så är också den humanistiska politiken oberoende av enskilda ideologiska teorier och fri att fokusera endast på de intellektuella primära idealen; sanning och rättvisa. Den kan se att det finns många teorier kring dessa principer och argumentera kring dem, men ingen enskild teori kommer någonsin att bli synonym med humanistisk politik.

I någon mån befinner sig merparten av de etablerade partierna i Sverige, med undantag för de mest konservativa, under vad vi kan kalla ett humanistiskt paraply. Likt sekter inom den humanistiska tron har de irrat sig in i varsitt sidospår och surrat fast sig vid ”sin” teori.

Vill man därför placera oss på en klassisk vänster-höger-skala så får man leta någonstans mellan vänsterpartiet och moderaterna.

Inget av de etablerade politiska partierna har drivit de humanistiska kärnfrågorna om sekularitet, demokrati och rationalitet på ett tillfredsställande vis.

Därför vill vi bygga en ny möjlighet i svensk politik: Ett humanistiskt parti!

Ett parti utan handikappande ideologiska skyggglappar, men med trygg humanistisk grund.

Läs mer på sekulara.se

Viktor Emlund

ordförande Sekulära Humanistiska Partiet

Posttidning B Humanisterna
c/o Ulf Gustafsson
Älggräsvägen 17
146 50 Tullinge

REGERINGSFORMEN 1 kap. Statsskickets grunder

1 § All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas under lagarna

2 § Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

3 § Regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen är rikets grundlagar. Lag (1991:1471).

4 § Riksdagen är folkets främsta företrädare.

Riksdagen stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel ska användas.

Riksdagen granskar rikets styrelse och förvaltning. Lag (2010:1408).

5 § Konungen eller drottning som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron är rikets statschef. Lag (2010:1408).

6 § Regeringen styr riket. Den är ansvarig inför riksdagen. Lag (1976:871).

7 § I riket finns kommuner på lokal och regional nivå. Lag (2010:1408).

8 § För rättskipningen finns domstolar och för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. Lag (1976:871).

9 § Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Lag (2010:1408).

10 § Sverige är medlem i Europeiska unionen. Sverige deltar även inom ramen för Förenta nationerna och Europarådet samt i andra sammanhang i internationellt samarbete. Lag (2010:1408).